

HOTARUL

◀ ▶ ▶ ▶ ▶ ▶

Revistă literară și culturală

◀ ▶ ▶ ▶

SUMAR:

Roman Ciorogariu episcop	O lămurire
Gh. Moțiu	Seară (versuri)
P. Bogdan	Râs cu plâns (versuri)
Dr. Gh. Ciuhandu	Paraclisul Sf. Simeon Stâlpnicul și Gropnița episcopescă dela Arad-Gaiu
Petre Pascu	Veghe spre dimineață (versuri)
P. Bogdan	Grădina de spital (versuri)
Petre Pascu	Călătorie cu o învățătoare, o țișcană și o bucureșteancă
Vladimir	Epigrame
Ștefan Ieșanu	Criză economică și criză morală
Marcel Olinescu	Pascală (versuri)
Gh. Moțiu	Pași prin primăvară (versuri)
P. Popoviciu-Băneștianu	Ceasul rău
N. Ladmiss-Andreescu	Psihomachia (versuri)
C. Spiride	Economie individuală ... colectivism ?
O. L.	Cronica Plastică (Marcel Olinescu: Păreri de rău, gravuri)
Pan	Cronica Rimată

Recenzii: CĂRȚI Mircea Damian: „București“ (Petre Pascu). — Ioan Massoff: „Fard“, — Sergiu Dan și Romulus Dianu: „Nastrafin și timpul său“. — B. Iordan: „Pământul ispitelor“. — Mihail Șerban: „Idolii de lut“. — Dan Petrașincu: „Sângele“. (a. n.) — Emil Botiș: „Le contentieux administratif des travaux publics“. — Nicolae Gh. Dragomir: Răspunderea Statului de daune“ (o. l.)
REVISTE: „Libertatea“ (i. pg) — „Viața Basarabiei“ (a. n.)

Insemnări: Noul președinte al „S. S. R.“-ului. — Tenorul Nicoară Sasu. (a. n.)

Note: Despre oamenii. — Peste cerul înstelat. — O lucrare interesantă. — Pentru cultura și spiritul francez. (t. v)

HOTARUL apare sub îngrijirea unui comitet de redacție, format din următorii membri ai „Ateneului Popular Arădan”: Barbu Pompiliu, P. Bogdan, Ciuhandu Gh., Constantinescu Al., Găvănescu Eduard, Lupaș Octavian, Gh. Moțiu, Olinescu Marcel, Negură Al., Păun Mihai, Petre Pascu, Șt. Popovici, Isaia Tolan și Vuia Tiberiu.

HOTARUL apare lunar cu un singur număr dublu pentru lunile Iulie și August abonamentul fiind:

Pentru autorități, instituții și întreprinderi comerciale, financiare și industriale,

pe an — — — — 200 lei

pentru particulari — — — — 100 lei

* * *

HOTARUL va apare în 24 și 28 pagini.

PENTRU DOMNII AUTORI. Manuscrisele nepublicabile nu se păstrează și nu se înapoiază. Cele admise de comitet vor fi publicate în ordinea primirii. Domnii autori sunt rugați a trimite manuscrisele scrise la mașină, pe o singură pagină și perfect citibile.

Pentru tot ceiace privește *redacția*: manuscrise, cărți, reviste, etc. a se adresa: *Al. Negură, publicist, Arad.*

Abonamentele și tot ceiace privește *administrația*, se vor adresa *Al. Constantinescu, profesor, Bul. General Dragalina, Arad.*

NOTA ADMINISTRĂȚIEI. Rugăm pe domnii abonați dar mai ales pe cei din provincie să ne trimită costul abonamentului pe anul trecut și pe anul în curs, pe adresa: Al Constantinescu, Arad, Bul. General Dragalina, 16. Apariția regulată a revistei e condiționată de plata regulată a abonamentului infim pe care vi-l cerem. Rugăm deasemenea să ni-se comunice orice plângere în legătura cu apariția și expedierea revistei.

HOTARUL

O LĂMURIRE.

In „Hotarul” dela Ianuarie a apărut o scrisoare a regretatului Vasile Goldiș dd. 8 21 August 1915, adresată unui „stimat amic” necunoscut. Domnul E. I. Găvănescu presupune a fi T. Mihali sau G. Pop

de Băsești necunoscutul. Dacă credeți că e util să se știe acest necunoscut, vi-l descopăr eu: E Teodor Mihali, fostul președinte al comitetului național, căci Teodor Mihali, Alexandru Vaida-Voevod și Aurel Vlad girau prin delegație cambiile „Concordiei”, scontate la Victoria, despre cari se face pomenire în scrisoarea lui Vasile Goldiș.

In publicațiunea mea „Tribuna și Tribuniștii” apărută de curând în Nr. 3—4 a bibliotecii ziaristice dela Cluj, am comunicat stipulați-

unile de pace dintre comitetul național și comandita „Tribunei”. Cu toate aceste Dl. Sever Bocu, mereu pisat de Vășile Goldiș pentru preținse nereguli, dincontră ridică pretenșiuni de restituirea sumelor cu cari îi datora „Tribuna” fuzionată cu „Românul”, și îmi solicita din București intervenție la conducerea comitetului național pentru obligarea administrației dela „Concordia” la încheierea socotelilor, ce le mai avea în urma lichidării cu „Tribuna”. Așa vine de am scris președintelui comitetului național T. Mihali: să curmeze răscolirea patimilor în zilele critice din primăvara anului 1916. La aceasta scrisoare T. Mihali mi-a răspuns următoarele:

„Mult Stimate Domnule,

„Am primit scrisoarea D-Voastră din 19 l. c.

„Regret foarte mult că nici până acum nu au încetat divergențele cu oamenii noștri de acolo, barăm ar fi timpul suprem ca în aceste vremuri grele să fie pace și bună înțelegere între noi.

„Din parte-mi voi face tot posibilul pentru o aplanare pacinică.

„Am scris fratelui Stefan, ca să studieze actele și să afle un mod de împăciuire și în procesul B.

„Atât pasivile, ce le avem la „Concordia”, cât și pretenziunile redactorilor numai atunci s'ar putea achita în mod cinstit, dacă s'ar putea valora casele „Tribunei”, în care caz aș scăpa și eu și soții mei de obligamentele dela „Victoria”.

„Vă rog deci, ca în conțelegere cu Stefan eventual cu alții de acolo să binevoiiți a încerca valorizarea acestor case. Timpul e potrivit, deoarece prețul caselor în toate părțile sa urcat cu 40—50%.

„Vă salut cordial

„Deș la 28 Aprilie 1916

Al D-Voastră devotat:

Dr. T. Mihali.“

„Stefan” din scrisoare e Stefan C. Pop, iar „B” Sever Bocu. Procesul, despre care este vorbă aici, s'a stins în para evinimentelor ce au urmat în toamna anului 1916.

De sine înțeles că eu n'am urmat sfatul de a promova desărcinarea giranților „Concordiei” prin vinderea caselor „Tribunei” zidite de noi Tribuniștii Dovedit fiind însă prin scrisoarea de sus, că în ce scop au fost vândute casele Tribunei, o revenire la dispozițiile punctului 12 din contractul comanditei „Tribuna” ar fi fost un act de dreptate.*

* Anume conform p. 12 a contractului, în caz de desființare a societății comandite „Tribuna”, întreaga ei avere avea să treacă în proprietatea și sub administrațiunea „Asociațiunei naționale române din Arad” — al cărei președinte de drept pentru toate vremurile era episcopul ort. român din Arad, sub cont separat de alte averi ale „Asociațiunei”; iar pentru cazul dacă și „Asociațiunea” ar fi desființată întreagă averea „Tribunei” să treacă în proprietatea și sub administrația diecezei gr. or. române din Arad, în ambele cazuri sub denumirea de fundațiunea „Tribunei” și totodată sub acea condiție, ca venitele acestei fundațiuni să se folosească pentru toate timpurile și în general pentru scopurile culturale ale neamului nostru românesc.

Aceasta generoasă dispoziție se încheie cu oftarea: Bun e gândul nostru. Bun e Dumnezeu și îl rugăm fierbinte să ne ajute nouă și la aceea ce am început aici. Eu îmi reînnoesc aceasta rugăciune: să vă ajute Dumnezeu a duce voi dela „Hotarul” la bun sfârșit aceea ce am început noi.

Sunt convins, că dacă cel ce a judecat procesul patrimoniului național al comanditei „Tribuna” și al Societății pe acții „Concordia” cunoștea scrisoarea lui Mihali și contractul comanditei „Tribuna”, altmintereni își dresă actul de dreptate. Pe când am aflat eu de judecata asupra acestui patrimoniu național era târziu.

Eu nu fac proces de imputări nimănui, ci fac mărturie dreaptă în publicațiunile mele asupra celor ce s'au petrecut dela 1884 până în ziua de astăzi, după cea mai bună cunoștință a mea și după dovezile materiale salvate din cele perchiziții de sub imperiul strein, cari vor vedea lumină după moartea mea. Ar fi bine ca în splendidul palat cultural din Arad să se facă o secție a Aradului, care să cuprindă în sine tot ce s'a scris despre Arad. Aradul e doar o comoară a tradițiilor mari culturale.

Părinții noștri ne vor binecuvânta, iar posteritatea ne va fi recunoscătoare pentru această revelațiune a Aradului cultural.

ROMAN CIOROGARIU

episcop.

Seară

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Coboară, lin, seara creolă,
Peste amiaza de azur; —
Plutește gândul meu, — gondolă —
Peste ocean de suflet pur.*

*Spre tâmpla zărilor, herubii,
În vârf de aripi, duc mister; —
Cu sborul lor, rotund, hulubii
Măsoară liniștea sub cer.*

*În cute negre de 'ntunerie
Se 'nbracă seara care vine;
Iar eu, — sub cerul trist și sferic, —
Cu 'n gând măsoar adâncu'n mine.*

Gh. Moțiu.

Râs cu plâng

Grădina strânsă 'n mușgai de ziduri
împinge pe trotuar incandescent,
ciorchini liliachii: frânturi de lied-uri,
culori, în talmoș — balmoș indecent;

și toată-i îmuiată în lumină
și'n zvon metalic de arâng...
Doar îngerii blajini de muselină,
înfrânți, uman, sub unghiu de zare, plâng.

P. Bogdan

Paraclisul Sf. Simeon Stâlpnicul și Gropnița episcopoească dela Arad-Gaiu.

Noua biserică din cartierul Arad-Gaiu, nu peste mult, va fi dată destinațiunei sale. Și atunci paraclisul închinat Sfântului Simeon Stâlpnicul, — paraclis dela marginea cartierului, zidit într'un complex cu fosta reședință episcopoească — va înceta cu desăvârșire de a slugi menirei sale de până aci.

paraclisul să servească trebuințelor sufletești ale episcopilor, întrucât biserica, ce avea rost de „catedrală“ eparhială, se pare să fi fost biserica românească, cea veche, care se afla, pe atunci, pe locul liceului de băieți de acum.

La începutul veacului XIX, când biserica românească din acel loc nu mai corespundea nec-

Câteva note, cât de fugitive măcar, ni-se împun din prilejul schimbării noi, pe care o întrezărim în ce privește soarta paraclisului și a reședinței episcopoești de sub întrebare.

După cum am spus-o cu alt prilej¹⁾ paraclisul și reședința aceasta, inclusiv necesarele aparținente economice, se ridicaseră prin ostănelile și jertfa episcopului Sinesie Jivanovici (1751—68), un mare luptător cu izbândă pentru Ortodoxia din ținutul Aradului și Bihorului. Destinațiunea acestei ctitorii, căreia i-se adăogase și un domeniu obținut dela Stăpânire pentru episcopii Aradului, era: să rămână de reședință episcopoească; iar

sitațiilor, a fost înnoită, zidindu-se alta, mai încăpătoare, în jurul și d'asupra păreților celei vechi. Așa s'a făcut că, la 1814, biserica veche din acelaș loc a fost demolată și scoasă din cuprinsul celei noi. Biserica nouă s'a dat destinației sale de catedrală; și în cripta ei au fost așezate rămășițele pământești ale episcopilor de mai'nainte, cari fuseseră îngropați la biserica veche. Ei au fost așezați în cripta bisericii noi. Aceasta a durat până la 1861, când și ea a fost demolată, din pricina unor stricăciuni, cărora fusese expusă, prin împușcături de tun, în revoluția dela 1848.¹⁾

Prin aceasta constrângere de împrejurări ex-

¹⁾ Dr. Gh. Ciuhandu: Schițe din trecutul Românilor arădani din veacul XVIII, pag. 54.

¹⁾ Dr. Gh. Ciuhandu: Din viața episc. Nestor Joa-
novici, pag. 49—51.

terne s'a aju s, să trebuiască a se lua demersuri pentru ridicarea actualei biserici, numită catedrală, închinată și ea Sfântului Ioan Botezătorul, întocmai ca biserica de pe teritoriul actualului liceu de băieți.

În raport cu aceasta stare de lucruri, paraclisul dela Gaiu era destinat, — mai mult decât pentru necesitățile duhovnicești ale episcopilor,

secutivă de episcopi arădani: Procopie Ivacovic, Miron Romanul și Ioan Meșianu.

Din restul de episcopi arădani, Ioanichie Martinovici (†1721) și Sofronie Ravanicianin (†1726) au fost îngropați la biserica „românească”, fostă pe locul liceului numit. Osămintele lor au fost strămutate — din mormânt, ori din criptă? nu pot preciza — în cripta bisericii ridicate peste

începând cu Sinesie, care și-a mutat reședința în ctitoria sa. Acolo adică s'a și astricat dânsul, după propria sa dorință. Tot acolo au fost îngropați și alții din episcopii Aradului, dar nu toți, nici măcar aceia, cari au urmat după episcopul Sinesie în scaunul episcopesc. Iată, cum anume:

Primul episcop arădan, Isaia Diacovici, ajuns încurând mitropolit, e îngropat la M-rea Cruședol din Slavonia. Tot ca mitropoliți au murit foștii episcopi arădani: Vichentie Joanovici (1726—31), Isaia Antonovici (1731—48) și Pavel Nenadovici (1749—50?), ca mai apoi o altă serie con-

biserica veche din acelaș loc. Iar d'acolo au fost strămutate cu prilejul demolării bisericii (1861), la paraclisul—gropniță dela Gaiu.

Ne mai murind alt episcop la Arad o lungă vreme (1726—68), până la episcopul Sinesie Jivanovici, acesta și-a cerut astrucarea, ceea ce s'a și făcut, la ctitoria sa din Gaiu, unde i-s'au adăugat cei doi antecesorii numiți.

La 1783 moare episcopul Pahomie Cnezevici, — acela despre care se spune că ar fi avut oare cari legături cu revoluționarul ardelean Horea și l-ar fi îndrumat, în reverendă, spre mănăstirea

Hodoș-Bodrogului) Acest episcop încă a fost așezat, spre vecinică odihnă, în tocmai ca urmașul său mijlocit Pavel Avacumovici (†1815), tot la Gaiu.

Am avea, deci, îngropați la Gaiu, în cripta „Sf. Simeon Stâlpnicul“, de tot cinci episcopi din epoca „sârbo-românească“, dintre cari, după mărturia istoriei — cât ni este cunoscută până acum — episcopul Sinesie ar fi cel mai de seamă.

Dar tot acolo sunt îngropați și doi episcopi din timpul imediat următor: întâiul episcop, de verificată origine românească „făgărășanul“ — cum i-se spunea pe atunci — Nestor Ioanovici.

sub altarul bisericii pe care o zidise pentru satul său natal.

Amintirea aceasta, rezumativă, despre episcopii de odinioară ai Aradului, servească și ca un act de pietate după cuvântul apostolului Pavel (Evrei; XIII 7): „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, cari v'au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, la a căror săvârșire a vieții privind, să le urmați credința“. În adevăr, fără de frământările neconținute ale episcopilor dela Arad, praf s'ar fi ales, în acest ținut, de „Ortodoxie“, care a rămas, din veac, peatră de temelie și pentru viața românească pe aceste meleaguri.

Pomenirea acestui întâi episcop român al Aradului s'a făcut, la 1929, într'un chip fastuos de cătră Adunarea eparhială a Aradului, din prilejul centenarului românesc al eparhiei sub presiderea altui „făgărășan“, P. St. Sa Episcopul Grigorie Cel de al doilea și ultim episcop român astruncat la Gaiu este Gherasim Raț, dela a căruia sfințire de episcop s'au împlinit, la 25 Martie din acest an, o sută de ani. El încă fu așezat în gropnița dela Gaiu la 1850.

Din seria episcopilor arădani, câți ni sunt cunoscuți din cei reposați mai avem de a face cu două nume. Episcopul Iosif Goldiș (†1902) a fost îngropat, conform dorinței sale, la M-rea Hodoș-Bodrogului, căreia-i aparținea după metania sa, sau după legătura călugăriei. Iar episc. Ioan Ignăție Papp († 1925) s'a îngropat în citoria sa dela Pocioveliste (Bihor), în cripta de

Dar să ne gândim și la sfântul adăpost, de vecinică odihnă, al dâșilor, care este paraclisul Sfântului Simeon, a căruia problemă de viitor — după inaugurarea bisericii dela Gaiu — ne preocupă din considerații de pietate și istorice-culturale.

De aceia, în cadrul acestui articol informativ, reproducem în legătură cu chestiunea și niște icoane¹⁾.

Pe cercetător, deja la apropierea de fosta reședință episcopescă, îl înformează despre rosturile locului, și-l impresionează chiar, icoana sfântului Simeon Stâlpnicul, așezată afară, la poarta de intrare, având în față un frumos peisaj. Mai înlăuntru, ai priveliștea paraclisului și a coridorului reședinței episcopesci, zidite într'un complex.

¹⁾ Dr. Gh. Ciuhandu : Schițe. . . pag. 63 și 81.

¹⁾ Clișeele sunt ale Consiliului eparhial din Arad.

Iar, dinspre grădină ai priveliștea împărăjirii
mediului din aceea parte și forma construcției
de zid.

Intr'un articol viitor ne vom ocupa mai de

aproape de interiorul paraclisului și al reședinței.

Dr. Gh. Ciuhandu

membru în Comisiunea Monumentelor
istorice pentru Transilvania

Veghe spre dimineață

*In umbri prăpăstioase, cerul s'a oprit
Pe un morman de oase și de cărbune,
Când tablou-i evlavie, și e rugăciune
In murmur de călugăr sperios, cernit.*

*Spuză, apoi, se înalță din cartea de aur, sfântă,
Să gonească spre șeaua'n odihnă — iapa bălană.
In urmă, preriile nimeni nu le mai frământă,
Nici aerul nu mișcă iarba întinsă, orfană.*

*Spre ziuă, singură o veghe la catafale
Și somnul se'mprăștie ca o boare, ca un fum.
Fiecare stea-i câte-un jalon pentru un drum
In dimineața ivită, pe care am să cald?*

Petre Pascu

Grădină de spital

— Cine mi-a netezit, în safir,
boltă grea pe-anotimp de lumină
și de muguri înfiți în zefir;
cine îmi așternu iarba fină
sub scheleticu-mi șold de fakir?

Primăvara de ape și plopi
tot seninul și dorul de viață
mi-l răsfânse în ochii miopi
și pe frunte de ciob și pe față
adumbrită de svelți eliotropi.

Pledul moale, flocoș, peste piept
își deschise corole, spre soare,
ce-și au lujere'n inimă drept.
Dar atâta amploare mă doare,
căci surpare uriașă aștept.

Și de sărut — ca de catifea —
macii calzi, improșcați pe batistă,
anticip, lăcrămând stângerea
în liniștea cernită și tristă
coborând ca o lespede grea.

Ah! atunci voiu dormi pe narcisi,
iar pe scuturi de frunze vor trece
visurile: oștenii uciși
duși pe umeri tărâmului rece
în anotimp de-alămi și iriși.

P. Bogdan

Călătorie cu o învățătoare, o țigancă și o bucureșteancă

de Petre Pascu

Deși iarna încă, vremea era frumoasă, aproape o zi de primăvară, când m'am urcat în acceleratul Arad-București. În tren nu era lume prea multă și asta mă bucură mult. Îmi așezai geamantul și servieta, puținul bagaj ce-l luasem cu mine, — și privii în jur să-mi văd tovarășii de drum. În compartiment, într'un colț stătea o fată brunetă, aproape țigancă, purtând pe umeri niște plete lungi, cum rar se mai pot vedea în ziua de azi. Avea ochii negri cum e cărbunele — și n'ar fi fost urâtă, dacă grăsimea nu i-ar fi deformat corpul. Îmbrăcată într'o haină neagră, ea însăși neagră, părea o mulătră căzută între albi. La dreapta ei, un tânăr blond, îmbrăcat în haine de sport, așezase de-asupra noastră o pereche de skiuri. Abia mă așezai pe bancă, îmi aprinsei țigara — și tovarășul meu de drum finu să se prezinte, să-mi spună că este student la München, și că se duce acasă, la Brașov, în vacanță. Cum vorbea o românească stricată, schimbarăm conversația pe limba maghiară. Era foarte abătut din pricina unei amenzi pe care trebuia s'o plătească, — negăsindu-i-se valabil carnetul de student cu care călătorea. În celălalt capăt a băncii, se găsea o femeie mai în vârstă. Pe banca mea, la stânga, un bărbat ca de patruzeci de ani, după îmbrăcăminte, inele mari și lanț de aur la vestă — părea un voiajor comercial. La dreapta mea o fată mai tomatică îmi era o cunoștință veche din Arad, — unde e învățătoare. Mergea și ea la București cu treburi pe la Minister. Îmi păru bine c'o întâlnii, căci era de-o veselie exuberantă. În gara Săvârșin, femeea mai în vârstă se dădu jos — și locul nu i-l mai ocupă nimeni, până la Deva. La Deva, — deși s'a urcat lume mai multă, o singură persoană intră în compartimentul nostru — ocupând locul liber de lângă studentul blond. Era o femeie îmbrăcată într'un palton negru, în cap cu o căciuliță de-aceeași culoare, așezată bine pe-o ureche. N'ași putea spune că era prea frumoasă. Era însă de-o vioiciune rară în mișcări și se putea ușor observa că nu era de prin partea locului. De altfel eu am bănuit că trebuie să fie o bucureșteancă, înainte de-a se spovedi, după căciulița aceea cocheta, hoștește așezată pe-o ureche — și mai ales după fard. Deși era încă din vreme, studentul blond de lângă ea — obosit se vede de drum — se dusesse într'un alt vagon, unde nu era aproape nimenea — să se culce. Am mai rămas, așa dar, în compartiment numai noi: fata ca o țigancă și cu plete lungi, eu, învățătoarea dela stânga mea și femeea turburătoare ce se urcase la Deva (am uitat să spun că negustorul de lângă mine s'a dat jos la o gară, pe care nu mi-o mai amintesc). Cum am spus, bucureșteanca nu era prea frumoasă, avea însă un farmec în vorbă, cum numai una din București poate să-l aibe. De sub căciulița pe care n'am s'o pot uita curând, cur-

gea în valuri un păr de culoare castanie, foarte frumos. Un ten alb, catifelat, era turburat grozav de roșul de obraz și de buze. Simetria figurii ei o strica un nas puțin cam mare și coroiat ca al unei ovreici. Ochii îi avea negri, poate puțin cam mici, dar vioi din cale afară. Sprâncenile, subțiri și creionate. Șiragul dinților de zăpadă, contrasta plăcut cu rouge-ul lipit ca o otravă pe niște buze subțiri, foarte subțiri și sensuale. Purta o haină închisă, a cărei mâneci scurte, lăsă să i-se vadă niște brațe albe, pline și rotunde. Doi săni frumos crescuți căutau să evadeze cu sfârcurile lor. Verigheta dela mâna stângă dovedea că este, sau cel puțin c'a fost măritată.

Trebuie să mărturisesc aici că rar mi-a fost dat să am o călătorie atât de plăcută. Conversațiile vesele, sfârșeau într'o cascadă de râs, cum mie mi se întâmplă foarte rar. Dintr'o carte de poezii, recent apărută, am început să le recit. Când cartea am terminat-o, m'am ridicat și am început să le declam. Simțeam că în fața acelei femei trebuia să mă impun cu ceva. Simțeam, — și poate că era numai o înșelăciune, că în acele momente s'a întâlnit arta cu iubirea...

Și nu știu cum s'a întâmplat că-i plăcea la nebunie poezia. Îmi spunea cu atâta suflet, că nimic pe lume nu e mai frumos ca poezia. Spre dimineață, abia, am stins lumina — și nu știu cum s'a făcut că am ajuns pe banca pe care stătea ea, învățătoarea luându-mi locul. Îndrăzneala ei și faptul că eu nu prea eram laș, au făcut să ne apropiem capetele unul de altul, să-i șoptesc vorbe la ureche, până ce am simțit-o toată, căzută moale în brațele mele. Mi-am ascuns gura în părul ei ca de mătase, din care am smuls fire întregi. Mâna stângă mi-era petrecută pe sub brațu-i cald și plin, — poposind pe sânii a căror alunite le strângeam între degete. Și astfel, pe când fata ca o țigancă, învățătoarea și încă o femeie dormeau sau poate se prefăceau că dorm, eu îi smulgeam cu dinții părul sau îi furam rouge-ul de pe buze. Simțeam în svâcnirea vinelor ei, pofta nebună de a mi se da toată. Erau clipe de delir, în care carnea noastră înfierbântată își cerea, sălbatic și de când e lumea, — drepturile sale. Dar eram în tren... În noaptea aceea n'am dormit de loc, și e o noapte pe care e greu s'o uiți. Întâlnirea am fixat-o pe-a doua zi în fața cinematografului „Eforia“ de pe bulevard. La șase fix a venit. Am traversat și am intrat la „Femina“ unde rula minunatul film „La bataille“ după romanul lui Claude Farrère. La ieșire, am însoțit-o prin Cișmigiu, până la mașina ce trebuia s'o ducă acasă. Sigur că va veni Sâmbătă în acelaș loc și la aceeaș oră fixată — despărțirea noastră a fost vagă, aproape absentă.

Prin fața „Eforiei“ am văzut, atunci, trecând atâtea femei. Fiecare căciuliță mi se părea a ei, a femeii din tren, pe care nu știu cum o cheamă, și nici adresa nu i-o cunosc. Și cine știe dacă'n babilonia Bucureștilor o voiu mai întâlni vr'o dată? . . .

N'am să pot însă uita călătoria aceea, cu o învățătoare din Arad, o fată ca o țigancă purtând pe umeri, în față, niște plete lungi, — și cu bucureșteanca turburătoare cu căciulița neagră pe-o ureche . . .

Petre Pascu

Epigrame

de Vladimir

O doamnă cam zgârcită, tocmai
caută crepdeșin. . .

Nu mai cățați doamnă, în van,
Intrați a firma P. Bogdan
Că-i marfă ieftină 'n ăst an
Nu vă uitați la gologan. . .

Lui Pan.

E vorba de cronică rimată, din
Nr. precedent al „Hotarului“.

Citind cu multă greutate,
Cuprinsul cronicii rimate
la urmă, dumirit mi-am zis:
Cași Păcală ai dreptate
Dece să știe, toți, ce-aj scris!

Di. Al. Negură va scoate un
volum de nuvele: „Fata lui Țicău“

Eu bre, te sfătuesc frățește,
S'o lași pe „fata lui Țicău“!
Ea-i zdravăna, te frânge și dește. . .
Știi bine. . . nu mai ești flăcău.

Di. M. Ar. Dan se decretează
mareșal, în prefața
„Drăcoyenii“-lor.

Dreptate-i asta don'Mardan
De socotim după. . . talent? . . .
Matale'n gradul lui Prezan
Iar Vladimir, doar biet sergent! . . .

Criză economică și criză morală.

Se afirmă de către multă lume, mai mult sau mai puțin competentă în această materie, că actuala criză, prin care trece omenirea, nu ar fi numai o urmare a marilor schimbări politice și economice ce s'au produs în toată lumea și în special dela război încoace, ci că situația actuală s'ar datora în bună parte și unei crize de ordin moral, pe care o străbate omenirea din zilele noastre.

Chestiunea aceasta capătă o importanță covârșitoare pentru acei, cărora soarta sau încrederea conașionalilor lor li-a impus sarcina strivitoare de-a fi conducătorii diferitelor state în aceste vremuri așa de puțin așezate.

Căci de cunoșterea adevăratelor cauze, cari au determinat situațiunea în care ne găsim astăzi, vor depinde și mijloacele de îndreptare la care ei vor recurge.

În anul 1925 regretatul sociolog Ștefan Zeletin a publicat o carte intitulată: *Burghezia română*, originea și rolul ei istoric, căreia în anul 1927, i-a urmat o altă, complectând pe cea dinfăi intitulată: *Neoliberalismul*.

În aceste două cărți autorul arată cu o vădită satisfacție rolul istoric, pe care l'a îndeplinit burghezia română în distrugerea vechiului sistem de economie românească și în introducerea sistemului capitalist în țările noastre, cu tot cortegiul lui de pustiri și de prefaceri ale vechilor noastre clase sociale.

Citind cărțile lui Zeletin, ai impresia că te găsești în fața unor înspăimântătoare fenomene naturale, față de cari nu poți avea decât o singură atitudine: Să admiri tot ce se petrece și să contribui și tu, dacă te lasă inima, ca toate efectele acestei invazii capitaliste să se producă.

De aceia Zeletin era foarte contrariat că, după victoria deplină a capitalismului, prin revoluționarea raporturilor țărânimii noastre față de pământul, pe care trăiește, după distrugerea aproape complectă a clasei noastre boierești, a vechilor noastre bresle, etc. „*sentimentalismul rural*” cum îl numește el, s'a refugiat în *cultura românească* din această vreme, și că un Carp, un Maiorescu, un Eminescu, Caragiale, etc. au continuat să fie refractari față de noile și marile progrese realizate.

Deaceia el pretinde culturei românești să se puie de acord cu realitatea, să nu mai ironizeze și să nu mai zeflemisească această realitate, indicând ca ceia ce a distrus o întregă eră de critică negativă, sterilă, neistorică și pseudo-științifică: „*Încrederea în ea însăși și în viitorul ei.*”

Și acum un alt tablou.

Profesorul lui Ștefan Zeletin, reputatul economist și sociolog *Werner Sombart*, într-o carte cu tendințe politice, intitulată „*Deutscher Sozi-*

alismus” apărută în 1934 spune că numai acela poate să înțeleagă ceia ce s'a petrecut în Europa și America în ultimul veac și jumătate, care de fapt crede în existența și puterea diavolului.

Căci numai diavolul le-a putut spune oamenilor că fiecare dintre ei are destulă minte și pricepere ca prin activitatea *arbitrară*, a fiecăruia se asigură bunul mers și propășirea colectivității.

Nu numai diavolul putea să răscolească și să ridice la loc de cinste toate instinctele primitive ale omului, alergarea după câștiguri, setea după bani etc. și să iscodească un sistem economic-*acel* capitalist — în care aceste instincte așa de puțin nobile să capete o desvoltare și o apreciere excepțională. Ca în *Faust* al lui Goethe, în schimbul sufletului, care trecea în stăpânirea lui, diavolul i-a dat omenirii tot ce-a dorit.

Populația Europei s'a întreit în câteva decenii, bogățiile au crescut în cifre fantastice, progresele tehnice au făcut minuni: Trenuri, vapoare, lumină electrică, telegrafe, telefoane, automobile, aeroplane, cinematografe, radio, etc.

Din când în când intervenea însă câte o bruscă întrerupere, câte o criză, în această activitate, dintre cari cea mai puternică a fost războiul mondial; dar și după terminarea acestuia, omenirea a crezut că-și poate continua drumul ei spre un progres fără sfârșit.

Până când un fulger rupt din cer trăsnește acest turn al Babilonului, iar acei cari l'au zidit și continuau să-l mai înalțe până când vârful lui va fi ajuns la cer, constată cu groază că temeliele turnului nu sunt tocmai solide.

Economia din epoca capitalismului desvoltat este o economie mondială, bazată pe diviziunea muncii și diferențierea producțiunii, fără ca ea să fie seamă cătuși de puțin de existența organismelor politice cari sunt *statele* și de nevoile acestora.

Țările industriale ale Europei de vest reușiseră să-i aservească întreaga lume, impunând tuturor popoarelor cari intraseră în sfera lor de influență, norme de consum, de producție, de cultură, etc. după interesele particulare și exclusive ale capitaliștilor lor.

Astăzi acest lucru nu mai e posibil. Îl confirmă toată lumea.

Di. Iorga, admirând dăunăzi vigoarea soldaților italieni cari se imbarcau pentru Africa, își exprima părerea că este păcat de ori-ce soldat care ar cădea pentru o cauză de înainte pierdută, căci coloniile nu mai pot fi exploatare ca în trecut.

Relațiile economice dintre state sunt astăzi altfel. Și din motive pe cari ele le cred superioare, statele țin să reglementeze activitaia economică a nașionalilor și schimburile de mărfuri internașionale.

Este adevărat că lumea a avut la dispoziție în toată această epocă bogății nemăsurat. mai mari ca altă dată, dar tocmai aceste bogății au făcut din om un sclav al trebuințelor lui, cari trebuinți se înmulțeau și se intensificau în măsură mult mai mare de cum puteau fi satisfăcute.

Dar influența cea mai nefastă a felului acestuia de producție capitalist s'a exercitat asupra comunităților omenești, așa cum acestea s'au format în cursul veacurilor și cari comunități formau sprijinul și mângăierea în nevoi ale oamenilor cari le alcătuiau.

S'a desființat comunitatea satului cu drepturile lui asupra pământului în urma reformelor agrare liberale cari introduc proprietatea particulară exclusivă precum și din cauza dezvoltării industriei, care făcu nerentabile o mulțime de produse ale economiei casnice țărănești, reducând agricultura la o ocupațiune de sezon.

Începe exodul țăranilor spre orașe.

La orașe se desființează breslele și se expun categorii întregi de cetățeni dezarmați în fața unei concurențe, căreia dâșii nu-i pot face față.

În centrele industriale însă se formează acele armate de muncitori pe cari nu-i leagă nimic între oaltă decât nesiguranța comună a zilei de mâine și cari apasă astăzi așa de greu asupra tuturor încercărilor de-ada o soluțiune chestiunilor sociale din țările respective.

Munca omului, isvor de mulțumire sufletească și de manifestare a personalității omenești considerată în întregimea ei, se reduce — pentru muncitorul din fabrică — la câteva mișcări automate și se înlocuiește tot mai mult prin mașină.

Există o singură valoare socială mai înaltă și această este: *Bogăția*, după care aleargă toată lumea.

În locul vechilor valori sufletești ale omului, oamenii moderni, în majoritatea lor, nu au înțelegere decât pentru recorduri de înălțime, mărimi fizice, senzațional etc. ceia ce în fond înseamnă că viața omenească a ajuns să fie lipsită de orice sens mai superior.

De aceia Werner Sombart, spre deosebire de Ștefan Zeletin care reclama să ne potrivim sufletul cu noua ordine de lucruri, cere o părăsire totală a formelor de viață de până acuma și, convins că economia nu este un proces natural ci o instituție supusă reglementării spiritului omnesc, crede că formele viitoare în cari se va desfășura activitatea economică a oamenilor depinde exclusiv de om, care, în fixarea lor, va trebui să fie seamă de toate facultățile și funcțiunile spiritului omnesc și de întregul Cosmos de valori morale elaborate de societatea omenească în decursul veacurilor.

Numai astfel pustiuul actual din sufletul omnesc va putea dispărea, iar criza economică va lua sfârșit odată cu criza omului.

Să trecem la alt domeniu.

Filosoful francez Bergson în cartea sa: *Cele două surse ale Moralei și Religiei* se ocupă și el de criza timpurilor de față.

Nici el nu crede în fatalitatea istorică. În faza actuală de dezvoltare, nu este probabil ca omenirea să se abandoneze evenimentelor fără să le cumpenească și fără să încerce a le stăpâni desfășurarea. Desigur că omenirea nu se va schimba decât dacă voește să se schimbe. Și nu există obstacol pe care o voință încordată destul de puternic să nu-i poată înfrânge.

Consideră războiul ca fiind în ordinea firească a lucrurilor, deoarece originea războiului este proprietatea individuală sau colectivă iar omenirea este predestinată pentru proprietate prin structura ei.

Celelalte dificultăți țin însă de direcția pe care a luat-o existența noastră în faza de dezvoltare rapidă a industriei. Preocuparea principală a omenirii actuale este grija de confort și de lux; invenții noi trezesc trebuințe noi. O forță irezistibilă mână masele să caute traiul comod și satisfacția plăcerilor celor mai grosiere.

Sunt însă cauze psihologice și sociale cari vor produce o mișcare contrară.

În viața socială apar tendințe cari se desfășură până la limita extremă, pentru ca apoi să treacă în direcția contrară.

Pentru acest fenomen adecă pentru faptul că o tendință, care poate fi avantajoasă, nu este capabilă să se modereze prin acțiunea unei tendințe antagoniste, Bergson propune numirea de:

„Legea dublei frenezii“

Frenezia actuală, cea a traiului comod, aspirația spre o viață materială mai largă, își are începutul în secolul al cincisprezecelea și al șase-sprezecelea și a urmat unui ideal de ascetism, predominant în întreg evul mediu.

Reîntorcerea la o viață mai simplă nu este deci neverosimilă. Comparația fenomenelor actuale cu altele din trecut ne învață să considerăm de trecătoare gusturi de tendințe cari par definitive.

O frenezie aduce alta, antagonistă.

Mulți cred că tendința spre lux și bunul trai se datorește invențiilor mecanice. Aceste invenții sunt, fără îndoială, un dar natural.

Însă nu o exigență a științei impune oamenilor trebuințe tot mai artificiale. Știința a dat ceia ceia s'a cerut, însă spiritul de invenție nu s'a exercitat totdeauna în sensul intereselor adevărate ale umanității. Acesta nu s'a gândit așa de mult la satisfacerea vechilor trebuințe elementare, ci a trezit mai mult trebuințe superflue.

O cugetare centrală. organizatoric ar trebui să coordoneze industria cu agricultura și să reducă mașinele la rolul lor rațional de a aduce servicii umanității. Căci până acum, mașinismul a încurajat prea mult trebuințe artificiale, a favorizat orașele în dauna satelor și a complicat raporturile între capital și muncă.

Toate aceste condiții se pot însă schimba. Omenirea trebuie să întreprindă simplificarea existenței ei cu aceiaș frenezie, pe care a desfășurat-o în complicarea ei. Inițiativa nu poate să vie decât dela dânsa. Nu o pretinsă forță a lucrurilor și

mai puțin o fatalitate inerentă mașinei, a lansat spiritul de invenție într'o anumită direcție.

: Instrumentele tehnice sunt organele artificiale pe care omul și le-a adăos, grație inteligenței sale esențial fabricatoare, la organismul său natural, și-i dau acestui organism o extensivă și o putere formidabilă în disproporție cu dimensiunea și forța sa proprie; într'un corp devenit peste măsură de mare, sufletul rămâne prea slab pentru a-l conduce. De unde apoi vidul între amândouă. De aici provin redutabilele probleme sociale, politice, internaționale, cari sunt tot atâtea definiții ale acestui vid, și cari provoacă astăzi,

pentru a-l umple, atâtea eforturi dezordonate și zădarnice; ar fi necesare noi rezerve de energie potențială, *de astă dată de ordin moral*

După cum se vede, din expunerea părerilor doi oameni de știință, unul german, celălalt francez; unul economist și sociolog, celălalt filosof, concluziile la cari ajung pentru remediarea răului de care suferă omenirea de astăzi sunt aproape aceleași.

Criza economică nu va putea fi înlăturată fără criza morală.

Ștefan Ieșanu.

Pascală

*In plasa nopții pierise lacul Ghetsemani.
Un foc înfrătea cina pescarilor sărmani
Ce ascultau cuminte cuvântul noului venit:
Un călător prin vremuri de locuri ostenit.*

*„Suntem cu toții fiii aceluiaș părinte...
Moștenitorii aceluiași originar păcat...
Atâtea drumuri ne nvrăjbie înainte
Și totuși aceiași casă ne strânge la'olalt”*

*Sub mâna nopții murise oricare licărire.
Vrăjiți pescarii uitaseră de loc și de trăire
Gustând de fructul vorbii cu miezi de
(adânc cuget.
Când moartea nopții i-a trezit, aveam lu-
(mină'n suflet.*

MARCEL OLINESCU

Pași prin primăvară...

Fum și rouă se aștern peste pământ;
Iar în crengi, mugurii cântă.
Heruvimi, sub cerul sfânt,
Slava o binecuvântă.

Mai adâncă se coboară 'n noi uimirea,
Cu cât cerul se înalță mai rotund.
— Ca să vezi prin ea nemărginirea,
Zarea se deschide fără fund...

Gh. Moșiu

CEASUL RĂU.

Cu reputația de om bogat, fără copii și îngrijit ca vai de lumea, de neamurile, cari nu-l văd mort, moș Nicolae Cioncu geme chir-cit în patul de lângă fereastra ce dă spre intrarea în curtea bisericii de peste drum. Afară e primăvară. Pe coasta dealului din dosul bisericii zîmbesc cireșii înbobociți. Cu greu moș Cioncu se ridică în pat. Își strânse la piept cojocul de oaie și-și îndesă mai bine pe cap căciula roasă de vremuri. Cu ochii tulburi de friguri privește afară.

Porumbelii se alungă în sboruri sburdalnice peste coperișe. O rândunică roboteste la construirea cuibului, sub strașina bisericii, deasupra ușii dela intrare. Bătrânul îi urmărește printre gemete fiecare mișcare. Uite, acum s-a lăsat în mijlocul străzii, ciupește în noroiu și sboată spre cuib. Din tina bine plămădită s-a ales forma de scoică a cuibului. De ieri lucrarea a înaintat mult. În băltoaca de pe marginea străzii se bălăcește un rățoiu cu trei rătuște. Se sbenguesc în apă, discută galeș, fac dragoste, se joacă.

Sub căciula lui moș Cioncu se infiripă o primăvară nouă. O primăvară care-i reamintește multe alte primăveri: și bune și rele. În optzeci de ani de viață prin câte nu trece omul? . . . Dar rândunica ce roboteste peste drum îi face rău! De ce și-a ales oare să și facă cuibul, tocmai sub ochii lui, cari se vor închide acuși? A trimis-o cineva. Cine? — Poate Dumnezeu. . . Ca să-i arate cum e dat tuturor viețuitoarelor să muncească și să agonisească cu sudoarea frunții pentru viața lor și pentru creierea altor vieți. Numai el n'ăvusesse pentru cine munci! Moș Cioncu se sgudui la acest gând, iar patul de lemn trosni din încheieturi.

Femei bătrâne și moșnegi gârboviți se strecoară în șir pe porțița bisericii, cu lumânări albe în mână. E Joia mare. Se duc la spovedanie, la împărtașanie. Moș Cioncu și-a pus capul în piept. Mulți ani de zile în șir a făcut și el același drum. Dar ce folos ca

și cum îți fug pe sub ochi sfințele icoane din iconostasul bisericii când îți rotește privirea așa-i trecură lui moș Cioncu prin suflet toate patimile vieții lui trecute, de când era de 14 ani, când rămase orfan de părinți.

Se vede slugă la Tonu Banciu, primar și om bogat din sat. I-a fost și tutor. Om rău și hain. Cum îi bătea câte-odată? De-l lăsa lat! Fără de nici o vină. Ce viață! Cum îi folosea și moșioara lui și cum îl purta, mai rău de cât pe un cerșetor. . . Și cum lucra el! Brazde mai spornice și mai drepte nu știa să tragă nimeni în sat, nici cu plugul, nici cu coasa! Cum îi îngrijea vitele și caii! Cum îl ascultau pe el caii! Ca pe fratele lor! Mai ales Murgu, hăisașul fără splină! Când se speria și amenința să sfarme trăsura, era deajuns să-i șoptească încetisor; prietenește: cit, Murgule! — și calul se domolea, potolind și pe Mura, din stînga lui. . . Și cai ca Tonu Banciu, primarul din Brănești, n-avea nimeni prin aretul acela.

În serile de vară, când mergea cu caii la păscut, Murgul lumina valea scânteind din copite. Aceia nu erau altceva, decât — frații lui. Că și pe ei îi bătea Tonu Dumnezeu să-l ierte, că de, era primar și arțăgos. Mereu gata să lovească.

Se vede apoi, om din toată firea. Tocmai voia să se ia cu Florica, nepoata lui Tonu, Orfană și ea și ca și el servitoare la casa lui. Câtă zarvă fu, când își ceru dela Tonu partea ce-i rămasese dela părinți! Cu cât năcaz și cu ce preț izbuti să și-o scoată! Că Tonu-i spunea, că el n-are nimic. Că doar dânsul cumpăraseră pe bani averea dela tatăl său. Că n-are ce-i da. Că, să-i pară bine, că l-a scos din penele cele rele!

La urma se vede intrat în păcat. Era o noapte neagră de vară. Se afla cu caii la păscut, în livada cea mare din susul satului. Tolănit pe iarbă plîngea ca un copil. Pe cer nu licărea nici o stea. Sub livadă satul dormea dus. Nici un câine nu lătra. Numai departe, un huhurez. . . Nu

se auzea decât murmurul apei, care aluneca peste bolovani, în vale. . . Se vede că așa i-a fost scris! Poate Ciasul rău! Da, Ciasul rău! Nu știe nici acum, ce și cum a făcut. Doar atât. A prins pe Mura și a legat-o de o răchită. S-a trezit în spatele Murgului, sburând spre casă, în sat. Ca-n vis. Tupilându-se, a urcat scara din târnaț, în podul casei acoperită cu paie. Cum s-a speriat când în pate, a scăpărat lemnușul. Încă un galop și Murgu cu Mura se apucară iar de păscut, iar el, tremurând din toate mădularele, speriat, sta într-un cot pe iarbă, privind încordat spre casă. Cât ar fi dat să nu fie nimic! I se părea că a trecut o veșnicie. Incepea să se bucure, că paiele, în cari pusese lemnușul poate s-au stîns. Ce bine ar fi! Dar. . . iată — flacăra, fumul. . . I se părea că se scufundă pământul sub el. . . Ce să facă? Să plece în lume, să fugă, să-și piardă urma? Singur nu știa ce să se facă. . .

De odată mintea i se lumină. Intr'o clipă resimți toate bătăliile și ocările ce îndurase dela Tonu. Era sigur, că nimeni nu-l văzuse. Nici un câine nu-l simțise. Numai Murgu știa! Dar, cu Murgu erau frați. El nu-l va trada! Din sat se auziră strigăte de ajutor, țipete, larmă. . . foc. . . foc. . . Se văzu sburând din nou, cu Murgu spre casă. Când sosi, casa era încinsă din toată părțile în flăcări. El intră totuși în casă. Voia să și salveze cele câteva strae din lada stăpânului. Se apropia nunta cu Florica. În lăuntru casei de zid, focul nu pătrunsese încă. A scos din casă tot ce a putut scoate. Dintr-o ladă a scos numai o cârpă cu ceva greu. Erau bani. A strecurat legăturica pe mânecă. După ce aruncă tot din casă, afară de lada, care fu prea grea pentru un om, el, leoarcă de apă, ars și cernit de flăcări și funingină, trecu neobservat în grajdul neatins de foc și aruncă sub ieslea Murgului legăturica cu banii de pe mânecă.

Totul se isprăvise. A doua zi, începură cercetările. Din casa cea

mare a primarului, nu mai rămăsesse decât zidurile, cari rânjeau în soare. Mai mare mila! Primarul avea mulți dușmani și nimeni nu-l putu bănuși pe el. După foc, printre zidurile arse umblaseră mulți: tot satul. Dar, după multe cercetări, unul, dintre dușmanii primarului: George Oana, care nu-și putu dovedi nevinovăția, fu condamnat la trei ani de închisoare. Nevinovat.

Sub povara amintirilor Moș Cioncu se sguidu din toate încheieturile. Opintindu-se din răspuțeri, isbuti să sară din pat, dar căzu mototol lângă pat. Târziu își reveni în fire. I se părea, că sus, în turnul bisericii, clopotele cântau o melodie dulce, cântarea plină de regrete a pocăinții...

— Na-tu-le, măi Na-tu-le... strigă gâfâind, de jos, moș Cioncu, dar nimeni dintre ai casei nu-l auzi. Toți roboteau prin grădină, prin curte. Se pregăteau de praznic. Și... poate de — înmormântare... Dar bătrânul nu cedează, strigă mereu: Na-tu-le...

Părintele Eftimie, care terminase cu slujba și plecase prin sat să-și îngrijească de sărbători bolnavii, trecea pe sub fereastra deschisă. Auzi vocea lui moș Cioncu. Privi prin fereastră și-l zări pe jos. Se grăbi să intre. Izbi în perete porțița dela stradă și-n câteva clipe fu lângă Moș Cioncu, în casă. Il ridică frumușel pe așternut. Il acoperi cu țoalele de pe pat. Luă loc pe scaunul de alături, și voia tocmai să înceapă vorba despre spovedanie când observă pe obraji scofâlciți ai moșului, șiroaiele de lacrimi, ce udaseră jos pământul și cari cădeau acum în stropi mari, pe perna de puf, neprimenită de mult.

— Dumnezeu te-a trimis, părinte, — spuse cu greu, încercându-se moș Cioncu. Chiar strigam pe Natu, să-l trimit după sfinția ta... Eu mor... Vreau și eu să mă împac cu Dumnezeu... Dar nu așa, ca în alți ani! Acum vreau să spun tot. Am minșit destul! Nu mai pot! Nu măi vreau!

— Bine, moșule. Așa și trebuie — șopti părintele, blând.

— Moșul prinse curaj și putere. Sub patrafir, reluă hotărât și aproape normal, firul.

— Părinte, am minșit de câte ori m-am spovedit. Adecă, nici

odată n-am spus întreg adevărul. Simt, că sufletul meu e negru de păcate. Știu, că nu-mi poți da iertare părinte și de aceea, am ascuns șasezeci de ani adevărul... și începu să plângă, sbuciumându-se sub patrafir.

Luat cu binișorul de preot, îi povesti, printre suspine, cum a dat foc casei tutorului său, cum îi furase banii, vre-o cinci sute de galbenăși. O avere agonisită într-o viață de om. Cum lăsase sărac pe omul, care-i dăduse pâinea.

— Mare păcat! Așa-i că nu-s vrednic de iertare, părinte?

Intrigat, că aude mărturisirea unui atât de greu păcat, din gura aceluia, pe care-l crezuse, de cel mai credincios dintre poporeni săi, care de un lung șir de ani făcea toate milosteniile din parohia și care trecea de pildă a bunătății, a dreptății și a tuturor virtuților omenești

— Ce-ai făcut cu banii furați? — întrebă, clătindu-se, preotul.

— Banii... Banii i-am îngropat părinte, sub crucea de piatră, din colnicul dintre hotare... Știi, după nenorocirea aceea m-am însurat cu Florica, Dumnezeu s-o hodinească. N-am vrut să-mi spurc casa cu acei bani. Două luni după nuntă, am plecat la America. Din bani furații n'am folosit nici o para. În america mi-a mers bine. Am câștigat bani mulți. Am venit acasă. Mi-am făcut casa asta. Am cumpărat moșie, vite... Toate mi-au mers în plin. Am ajutat pe cei năcăjiți, cât am putut. Lui Tonu, i-am dat tot ce-i furasem. Ca împrumut. Nu puteam altfel. Nu voiam să știu. Nici odată nu-iam cerut înapoi împrumutul. Dar el s-a prăpădit. Tot din cauza mea. În timpul cât eu eram în America, el s-a dat beției. Când m-am întors, înzădar i-am măi dat bani... El prăpădea tot. A murit sărac, lipit. Eu l-am înmormântat și pe el și pe soția lui, cum știi și dumneata părinte, că i-ai ajuns. Bag seama, că Dumnezeu m-a folosit pentru pedepsirea nelegiuirilor lui Tonu... Mie, Dumnezeu mi-a dat tot ce-am dorit: 6 copii, avere frumoasă, sănătate, tot. Dar mi-a luat pe rând, tot ce-mi dase. Mi-a luat pe rând copiii, apoi pe Florica, la urmă sănăta-

tea și acum, ce mi-a mai rămas... Dar ce pot zice? Voia lui Dumnezeu! El mi-a dat, El a luat, lăudat fie numele Lui! Acum ți-am spus tot. Înainte de a muri, aș vrea să-mi fac testamentul. Banii aceia sunt blăstâmași. Prețul păcatului meu. N-aș vrea să nenorocesc pe nimeni cu ei. I-aș lăsa lui Dumnezeu... bisericii... sau, poate... dacă...

— Lasă moșule, Dumnezeu e mare și bun și iertător!

— Cheamă dumneata, părinte, pe notarășul, pe primarul, și martori, să spun ce vreau, și capul moșneagului se lăsă mai greu pe pernă.

Zgduuit de povestea lui moș Cioncu, popa uită să-i dea un canon. Își împătură peste molitvelnicul înbătrânit, patrafirul și plecă în graba mare la Primărie.

Reinseninat, moș Cioncu, respira mai ușurat ca oricând. Se ridică iar în pat. Afară era soare și bine. Rândunica de sub strașina bisericii lucra mereu. Se pregătea, par'că de praznic și ea. Pe stradă treceau grăbiți fete și feciori cu târgueli, dela prăvălie spre casă. Toți se pregăteau de praznic. Și el, — moș Cioncu — se pregăteau de praznic. O căldură dulce îi inundă sufletul. Voia să se bucure și el, în sfârșit, de viața lui greșită... de apropierea de Dumnezeu!

Popa cu notarul, primarul și martorii sosiră, iar moș Cioncu, după ce le arată câte un scaun, grăi grăbit și senin...

— Scrie, domnule notar, scrie... Casa și pământurile din Livadă, Poiană și din Bondești le las sfintei biserici, să ajute din venitul lor pe orfanii săracii.

— Părinte, fii bun, bagă mâna ici și scoate săculețul de sub căpătăiu... Aștia sunt pentru îngropăciune, pentru sufletul meu și al Floricăi... Urmără apoi, pe rând toți din jurul lui: rude, argași. Pentru fiecare rezervase moșneagul câte ceva. Favoriză mai ales, pe Natu, feciorul lui George Oana, care-l servise cu credință, de mic copil.

— Ai uitat moșule, colnicul, cu crucea de piatră dela hotar, — observă primarul, când văzu, că notarul era să încheie testamentul.

— Nu, n-am uitat nimic: Colnicul cu crucea de piatră dintre

hotare, îl las părintelui Eftimie... dacă vrea să-l primească... pentru că prin rugăciunile lui, m-a împăcat cu Dumnezeu sfântul... Părintele este dator să se roage pentru mine și ai mei și să spargă fundamentul crucii, care nu mi-a plăcut cum este făcut, să-l adâncească și să refacă crucea la loc...

Trecură câteva zile. Tot satul aflase de testamentul lui moș Cioncu. Toți erau mulțumiți. Dar cel mai fericit dintre toți fu moș Cioncu, care din clipa spovedaniei simțea cu adevărat, că se împăcase cu Dumnezeu. Se simțea mai bun, mai ușor. Avea conștiința că-și ispășise păcatul. O ispășire mai bună, mai dumnezeiască, decât ispășirea lumească ce i s-ar fi putut impune de oameni, de judecătorii lumesti.

În fiecare zi, bătrânul privea

din patul lui, la rândunica ce-și construia cuibul deasupra ușii dela intrarea în biserică. Acum, nu-l mai supăra roboteala rândunicii. Din contră, îi făcea plăcere să o vadă, să o tot privească, cum adună și clădește. Vedea în toată truda ei, veșnica poruncă a firii lui Dumnezeu și o înțelegea acum cu toată căldura sufletului.

În noaptea învierii i-a fost mai greu bătrânului. Slăbise mult. Capul apăsa greu, pe perna primită de mama lui Natu Oana, care în recunoștința ei pentru moștenirea, ce moș Cioncu i-o lăsase copilului ei — un străin — se instalase acum și ea, în casă, cu gândul să-l îngrijească mai bine, mai omenește, pe binefăcătorul copilului-ei.

De acasă dela popa Eftimie, toți, au plecat la înviere. Părintele cu pălăria dată voinicește pe

ceafă, în fruntea celor cinci copii, de toate mărimile, alături de preoteasă, pășeste vârtos în răcoarea parfumată a dimineții de primăvară. N-ar vrea să întârzie dela înviere. Cerul adânc și mistic ca o boltă de catedrală uriașă zîmbește senin prin miliardele de stele și steluțe. Când popa a pus piciorul pe podețul de peste vale, crâznicul lovi în toaca de metal din turnul bisericii, iar popa văzu limpede, pe deal, în direcția crucii de piatră dintre hotare o flacăra albastră uriașă, ce spintecă întunerecul și se stinse. Treascule din curtea bisericii bubui năpraznic în noapte... Toaca începu să sune mai des, iar moș Cioncu, acasă la el, murea liniștit, senin și cu zîmbetul împăcării pe buze.

Inviase Mântuitorul!

P. Popoviciu-Băneșianu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Psihomachia

*Spre basm se deschide cale largă;
prăvălișu-i din raze de soare'n amurg.
Urmele pașilor mari să nu se șteargă:
cum vremea curge și pașii curg.*

*Drum lung și larg pentru pribegie
află suflarea cuprinsă ntre alb și negru;
aurul gândului ureau să fie întregu
dar purul e pornit în grea solie.*

*În raze, cu pași moi, calcă alt vis
sprânaltul basmului închipuit om, ...
Suflete'n clipa care vine ne vom
afla cu iadul în cer deschis!*

*Vom topi lutul! Vom fi în delir
sburînd pe moleșeala nepăsării!
Vom fi cum vrem: stîngheri pe muchia zării
noi doi: un om... un vis... un punct pe-un fir*

N. Ladmiss-Andreescu

Economie individuală - colectivism ?

I.

În continuarea logică a expunerii asupra economicului și a raționalismului, o problemă de actualitate, în special de orientare viitoare este opoziția între cele două concepte fundamentale: individualismul și colectivismul.

Dacă în celelalte cadre și în special în cel juridic, individualismul și societatea și-au găsit bazele de reglementare, lucrându-se pe un drum mai mult sau mai puțin existent; în domeniul economic, problema până azi nu s'a pus. În fața noilor transformări ne-am găsit într'o răscruce, care dela 1929 produce o confuzie, ale cărei rezultate practice se oglindesc în greutățile aproape neîntâlnite până azi.

Problema în sine se pune și e necesar să cercetăm dacă avem sau nu individualism în fața unui colectivism în naștere. Astăzi mai mult ca oricând doctrina economică și socială tinde să demonstreze că vechile metode, prin care s'au evoluat până azi, sunt perimate. Au folosit și s'au consumat în produsul pe care l'au realizat.

Tendința continuă de nivelare socială, confortul din ce în ce mai egalizator și o sforțare de valorificare a muncii mai reală, fac ca să asistăm la schimbarea unei mentalități sociale. Se spune foarte greșit că mentalitatea de azi este produsul războiului. Războiul nu poate fi învinuit decât de o accelerație prea mare, față de pregătirea și rezistența grupului social. Cauza principală este dezvoltarea tehnică pornită dela revoluțiunea industrială și care a mers într'un ritm din ce în ce mai rapid. Războiul nu a făcut decât să distrugă o cadență progresivă, dând o rapiditate productivității în orice domeniu, într'o măsură așa de mare, încât distribuția producției s'a făcut în condițiuni tot mai grele, iar cât privește „productivitatea”, aproape că a devenit o iluziune.

Deci războiul nu a fost cauza principală, ci incidentală. Războiul ne-a apropiat cu câțiva ani acolo unde pe altă cale am fi ajuns. Factorul vitează contează într'un rezultat, dar nici-odată nu îl poate singur determina. Cât privește ipoteza că într'o ascensiune normală ne-am fi adaptat în mod continuu, este o presupunere pe care nici-un fapt social similar n'o verifică. Grupurile sociale în ascensiunea lor, totdeauna au avut etape, cari au fost creatoare de noi orientări. Precum elementele unui grup social nu se regăsesc în ansamblu, ci produsul: „Grupul Social” care este o ființă și un caracter nou față de componenți; tot așa și evoluțiunea societății, trasată și luminată de concepte fundamentale, ajunge la un punct când noile orizonturi, ce întretimp apar, cer noi concepte și astfel produsul unui grup social, devine pentru cellalt punctul de plecare.

Progresul tehnic ale cărui rezultate nu au

putut fi din'ainte cunoscute, ne-a pus mereu în fața unor fapte împlinite, acomodarea făcându-se prin necesitate și nu cunoaștere. De aci crearea unei mentalități de moment, veșnic în acțiune, nestabilă și bazată pe reflexe mai mult decât judecată.

II.

Suntem pentru individualism sau colectivism? — iată întrebarea ce se pune. Suntem pentru capitalism sau economia dirijată?

Dacă în nedumerirea noastră întrebăm ce fapte determină judecarea și luarea unei pozițiuni atât de precise, răspunsul este invariabil: criza, prăbușirea și falimentul legilor economice cari au guvernat până azi.

Nu putem nega că asemenea afirmațiuni nu fac o puternică impresiune, mai ales când sunt imediat explicate prin prezent. Totuși, să facem o examinare amănunțită a acestor puncte.

Se spune că ne aflăm într'o criză unică, în afară de orice ciclu. Criza este unică, prin faptul că absența oricărei soluții o face de neremediat.

Individualismul în ordine directă și în speță capitalismul, prin slăbiciunea lor, prin neputința de care dau dovadă, sunt elementele negative cari după ce au provocat răul, îl și amplifică, prin existența lor. Deci singura posibilitate pentru refacere este colectivismul, economia dirijată. Precum tehnica a transformat producțiune într'o acțiune de masă, tot așa și colectivismul să organizeze, să dirijeze capitalizarea, distribuția și consumația. Prin aceasta am realiza un echilibru permanent, înlăturând criza.

O idee de o logică aparentă și o simplă formulă de moment, care dacă am aplica-o, am crea un adevărat haos; iată ce este economia dirijată și colectivismul preconizat.

Individualismul este o realitate, prin ființa noastră; colectivismul preconizat.

Individualismul este o realitate, prin ființa noastră; colectivismul este produsul acestui individualism. Deci absolut nici-o opoziție, dimpotrivă, o continuare. Acești doi termeni nu aparțin aceleiași serii logice, pentru ca să-i putem opune. Colectivismul se sprijină pe toate manifestările individualismului, fiind rezultanta acestuia. Precum nu putem avea individualism pur, fără grup social, tot așa este inutil să arătăm că nici colectivismul nu se poate dispensa de individ. Deci nu putem fi decât individualiști în acțiune și colectiviști prin disciplină. Lucru realizat de mult, prin forma socială „Stat”.

Trecem la cercetarea individualismului în fața economiei dirijate. Individualismul economic se bazează pe libera concurență, pe stimularea acțiunii individuale, prin rezultatul ce îl dă: beneficiul.

Economia dirijată înlătură libertatea prin

imixtiunea continuă. Aci este deasemenea inutil să arătăm că prin economia dirijată nu se schimbă metoda economică, ci doar cadrul. Capitalismul pentru economiștii ortodoxi este mai puțin o teorie și mai mult un ansamblu de fapte concentrate și orientate spre o țintă comună: acumularea de bogăție. Timp de douăzeci secole această acumulare a mers crescând, a mers prea repede și azi nimeni nu mai poate stăpâni această forță. Și atunci s'o distrugem?

Colectivismul economic nu va fi de la realizarea aceleiași acumulări? Beneficiarii însă nu vor fi niciodată elementele determinante ale bunului respectiv, ci masa participantă.

Karl Marx când vorbește de acumularea capitalistă, raționează asupra imediatului în ciclul: mărfuri — monedă — mărfuri.

Din acest ciclu, care este o clipă în ansamblul schimburilor, nu putem scoate sau exagera un termen. Să explicăm: dacă scotim la un moment dat moneda inutilă așa cum este ea în sânul colectivității ruse, ne aflăm în situațiunea de-a nu mai putea cunoaște valoarea bunurilor produse; de aci lipsa oricărui control. Moneda este un semn monetar, un valorimetru și atât. Este un lucru elementar care se uită mereu. În țările capitaliste, printr'o greșită diformare, moneda a ajuns să reprezinte totul. În concepția de azi s'a ajuns la situațiunea anormală ca banul să reprezinte mai mult chiar decât bunurile pe cari le măsoară. De aci tendința mercantilistă ce o avem de a acumula numai aur. Tot de aci cealaltă extremă de a specula o monedă intenționat depreciată și de compensare pentru ca din jocul diferențelor să iasă un echilibru care să permită un export pe care cu o monedă tare nu s'ar putea conta. Exemplul Angliei, etc.

Economia dirijată a arătat practic imposibilitatea în care se află de aduce o nouă metodă, o nouă atmosferă. În priuul rând am avut experiența rușă, prea cunoscută ca să mai insistăm. La început Sovietele au vrut să realizeze doctrina lui Karl Marx și Fr. Engels și au trebuit să cedeze treptat, ajungând la un capitalism de stat. Această formă construită pe bazele economiei dirijate, nu va putea dăinui; este o situațiunea intermediară, spre un individualism economic, ce va trebui să se producă. Această experiență în mare ne amintește în mic tendințele colective de organizarea ale unui Moore, Campanella, Thomas Münzer, Fourier, Saint Simon sau Owen.

O altă experiență pe cadrul colectivist am avut-o în Statele-Unite. Acolo de astă dată, capitalismul a încercat realizarea.

Avem experiența Hoover, care se soldează așa de neprevăzut prin prăbușirea Wall-street-ului în 1929 și experiența lui Roosevelt cu N. R. A. ale cărei rezultate ne sunt deasemenea cunoscute. Dar pe lângă aceste două mari experiențe, avem în toate țările o politică economică dirijată și impusă de statele respective. Rezultatele le vedem.

Economia dirijată ca și protecționismul, sunt două forme cari nu pot dăinui; sunt măsuri temporare, totdeauna cu o durată limitată. Economia

individuală — liberalismul, sunt forme permanente de activitate economică.

Capitalismul nu e o formă, ci o condiție de progres. Capitalist e fiecare; capitalul din zi în zi se democratizează, se individualizează mai mult decât se concentrează. Economia individuală nu ignoră colectivitatea, dimpotrivă, prin atâtea forme de amalgamuri și participațiuni economice, o realizează, prin prisma beneficiului individual, singurul generator de bunuri. Economia dirijată nesocotește sub toate formele dreptul de proprietate, pe când economia individuală îl consacără. În economia individuală Statul există prin indivizii lucrativi cari îl compun, pe când în colectivism, cetățenii aparțin Statului. Inerent însă, că privind economia individuală, în speță liberalismul, găsim o situațiune grea, tot așa de nemulțumitoare cași colectivismul ce ni se preconizează.

Aceasta ne face să ne întrebăm dacă s'a practicat într'adevăr liberalism și dacă la o confruntare a doctrinei cu faptele, diferențele nu sunt vădite. Școala din Manchester. Cobden, inițiatorii liberalismului, privindu-le doctrina în fața faptelor vedem că nu au practicat liberalism, ci protecționismul educator al lui Fr. List. Liberalismul de până azi al Angliei a fost în realitate un protecționism din moment ce ecartul față de celelalte State, era atât de mare. Liberalismul în esența lui, presupune o libertate deplină în egalitate și nici decum profitul celui avantajat de timp față de celălalt. Profitul în liberalism se naște din calitate și rendement, nu din specular a unui avans și a unei nepregătiri. Ceiace s'a practicat nu a fost liberalism, ci protecționism. Deci dacă înțelegem în esență doctrina liberală, ajungem la concluzia că Anglia a fost protecționistă în trecut și astăzi este conservatoare în ceiace privește realizările ei, practicând ca politică comercială imediată o compensare în schimb între monedă și tarifele vamale, spre a putea realiza plasarea produselor. Iar a doua concluzie: că protecționismul educator al lui Fr. List, este liberalism, din moment ce tind să ridice productivitatea unui Stat la o treaptă de unde poate acționa fără necesitatea unei protecțiuni. Iată adevărata lumină a liberalismului. Liberalismul de ieri, a fost în forme, dar nu în fond. Liberalismul poate fi practicat și este cerut, fiind posibilitatea de înviore și de eliberare de Stat. Un Stat, o colectivitate, este bogat nu prin bogățiile ce le posedă, ci prin posibilitățile continue de valorificare ce i se oferă. Ori aceste valorificări nu pot fi realizate decât de economia individuală. Deci ca o concluzie, individualismul sau colectivismul, sunt termeni improprii și lipsiți de orice bază în domeniul economic. Suntem tot atât de individualiști cași colectivști în acțiunea economică și socială, atât timp cât avem libertate — proprietate și familie.

Acei cari sub forme sugestive și titluri caută să creeze o nouă orientare, nu își dau seama că se așează pe un sofism.

Teoriile colectiviste, economia dirijată, sunt funcțiuni și nici decum abstracțiunile unei realități. Raționalismul decadent de azi bazat pe ma-

terie, este aprioric în concluzii, deci creator de ficțiuni. Nu este un produs de teze — antiteze — sinteze.

Oswald Spengler în obiecțiunile pe cari le face raționalismului, susține că epoca contemporană se caracterizează prin critică, că esența raționalismului se manifestă prin critică. Aceasta este opusă creațiunii. Critica descompune și recompune, nu conține. Obiecțiunea este justă în ceiace privește epoca contemporană. Într'adevăr, se critică prea mult și mai ales foarte puțin obiectiv. Sofismele abundă și ne pierdem în rezolvarea lor, nevăzând uriașul progres ce l'am realizat.

Toate curentele noi vin cu programe de organizare a societății de mâine. Nimeni nu privește înapoi. Trecutul este pentru aceștia o serie nesfârșită de greșeli. Și aci se înșală Oswald Spengler când crede că raționalismul în sine este că este cauza răului actual. Dimpotrivă, diformarea și exagerările făcute de orientarea materialistă, au făcut să cădem în ireal, într'un sofism de neînălțurat. Oswald Spengler spune că raționalismul prin critică descompune și recompune, dar nu creiează. Nimic mai just. Raționalismul își dă seama de forța omului, care nu poate face decât transformări; să participe la creațiune, dar nu s'o conceapă; să dărâme sau să refacă pe un plan dat, dar nu să creeze. Rațiunea cunoaște prin îndoiala

realizării și critica; ei e un corectiv. Epocile în cari grupurile sociale sunt pătrunse de acest lucru, și acțiunea lor este orientată în acest sens, lucrându-se pe bazele unei înțelegeri reale, în care masa participă prin înțelegere și interes, sunt constructiviste. Dimpotrivă, perioadele în cari ecartul între realizările unei elite față de masă este prea mare; interesele momentane devin scopuri finale prin greșita interpretare a lucrurilor și atunci suntem în epoca de descompunere. Această alternanță a condiționat nașterea și stingerea civilizațiilor

În fața opoziției dintre individualism și colectivism, ne amintim de celebra controversă dintre Heraclite și Parmenide. Heraclite spunea: „Totul curge“, iar Parmenide susținea „Numai permanentul e adevărat“. Platon a împăcat părțile spunând că dintr'un punct de vedere totul e permanent și dintr'altul totul e trecător. Permanentul nu se poate determina decât în raport cu variabilul și învers. Tot așa și colectivismul nu poate exista decât în raport cu individualismul. Dece atunci această controversă, de ce existența ei?

Nu prin formule vom îndrepta starea prezentă, ci prin judecarea sinceră, prin voința fermă de a reface singurul lucru pe care l'am pierdut — încrederea.

C. Spiride

CRONICA PLASTICĂ

Marcel Olinescu:

„Părerii de rău“, gravuri în lemn

— Arad, Editura Concordia, 1935. —

Xilogravura a primit, la începutul veacului al XX-lea, un nou și puternic avânt, prin lucrările lui August Lepère. Fostul gravor al revistelor L'Illustration și Le Monde Illustré, îmbinând concepțiile xilografilor japonezi cu cele ale xilografilor europeni, a reluat firul artei Formschneiderilor, ținând seamă, în același timp, de realizările obținute, cu aproape două secole mai înainte, de Hakousai, un renumit vulgarizator plastic al legendelor populare nipone.

August Lepère are meritul de a fi inițiat lupta contra invaziei fotografurilor în plastică, arătând că gravura în lemn este o artă de sobrietate, care trebuie să frapeze puternic și să urmărească, înainte de toate, caracteristicul, dat fiind că ea dispune de prea puține și prea modeste mijloace de realizare. Gravorul în lemn trebuie să elimine tot ce nu concurează direct la expresiunea liniară. El trebuie să stilizeze și să nu păstreze decât esențialul în compozițiile sale.

În țara noastră, xilogravura și-a avut primii reprezentanți de valoare în rândurile călugărilor tipografi. Cărțile bisericesti, ieșite în veacul al XVII-lea și al XVIII-lea din teasurile mănăstirilor române, cuprind numeroase gravuri în lemn, influențate în compoziția lor de spiritul artei bizantine.

Printre puținii gravori în lemn ee îi avem

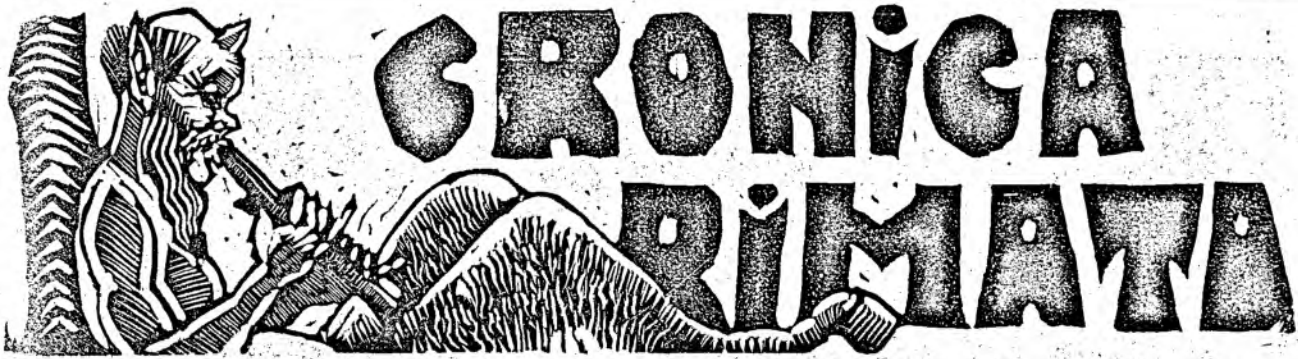
azi, dl. Marcel Olinescu ocupă un loc de frunte.

Gravurile sale în lemn, fie că sunt risipite în paginile diferitelor reviste („Hyperion“, „Dafina“, etc.), fie că sunt înmănușiate în volume („Botosanii cari se duc“, „15 gravuri pe lemn“, „Vin țigani“, „Părerii de rău“), redau cu prisosință, printr'un admirabil joc de alb și negru, varietatea pitorească a vieții și a naturii.

Liniare în conturi și în umbre, xilogravurile dlui Marcel Olinescu au ca surse de inspirație nu numai luminozitatea stampelor japoneze și tehnica impresioniștilor francezi, ci și arta vechilor noștri gravori în lemn. Tocmai din această ultimă sursă scotim că derivă una din marile calități ale gravurilor dlui Olinescu. Ea este aceea, care face ca aceste gravuri să se impună printr'o tehnică de expresiune specifică. Sunt foarte semnificative, în această privință, „Porțile raiului“, — gravură expusă și premiată la Salonul Oficial, — „Isus și Maica Domnului“ și „Sf. Gheorghe, omorând bălaurul“.

Ultimul caiet de gravuri al dlui Marcel Olinescu marchează în opera sa un nou capitol. Noutatea celor 17 gravuri din „Părerii de rău“ constă mai ales în faptul de a fi puse toate în funcțiune de a plasticiza același sentiment, voit și trăit de artist. Dar „Părerii de rău“ se remarcă și printr'o deosebită putere de sugestiune și prin farmecul poetic ce-l cuprind. Abilitatea de a cisela fibrele lemnului se înfrățește aici, într'un chip minunat, cu o fantezie de adevărată simțire poetică. Gravorul este în același timp și poet. Iată pentru ce, gravurile din ciclul „Părerii de rău“ constituiesc o sinteză de artă pură.

O. L.

Christos a înviat!... povestea-i veche,
 Datează de vre'o două mii de ani!
 (Era pe vremea-n care „mascalțonii“
 Purteau faimosul nume de Romani!)
 A înviat Christos, ca să renască
 Tradiția cu ouă roși și pască,
 — O dramă de modată, fără rost,
 În care — actorii joacă tot mai prost! —
 Că e așa, priviți acordul trist,
 În care s'a sfârșit viața lui Christ
 Și comparați această tragedie
 Cu ziua de-azi!... E-o zi de veselie,
 O zi în care pomii își îmbracă
 Veștmântul înflorit, de promoroacă;
 O zi în care vocile se-aprind
 Și înhoriri sub treașine se-nfînd;
 E-o zi în care cântecul se-avântă,
 De par'că și pământ și cer îl cântă;
 Și să ne fie glasul mai deplin,
 Ni-l tot muțiem în rubiniul vin!

Christos a înviat!... de nu-nvia,
 Prilej n'avea tot natu-a-njunghia
 Un miel, din meii cei mai răsăriți!
 (C'or fi și de-i ce sânt așa „pârliți“,
 De n'au pe masă miel și-un pic de vin,
 Gândească-se cum Christ bău pelin
 În ceasul lui din urmă!...)
 Biata turmă!...

Christos a înviat!... cartea ne spune,
 Și că s'a întâmplat așa minune,
 Ne-o amintește clopotul, ce bate,
 Cu glas tânguitor în miez de noapte;
 Ne-o spune la tot pasul floarea albă,
 Din care azi, Natura-și face salbă;
 Ne-o amintește ciocnetul de ouă,
 În care strigă El, iar: „Pace vouă!“

Christos a înviat!... e o poveste
 Cum alta-n toată lumea nu mai este!...
 Christos a înviat!...
 Și ca să credem că e-adevărat,
 Noi L-am ruga ca iar să se coboare,
 Din lumea Lui, scâldată toată-n soare,
 Să ne asculte glasul păcătos:
 „De-ai înviat, o! fericit Christos,
 De ce nu ne privești cu ochi mai buni,
 Și lași ca să trăiască-atâți nebuni,
 Care uitând că viața e frumoasă,
 Nu vor să-i punem punct, pe-n pat de casă!“
 Când El va coborî, ca să ne-asculte
 Durerile, din zi în zi, mai multe
 Vom crede și poveștea c'a-nviat!...
 Și-om zice: c'an-viat, e-devărat!“

Cărți-Reviste

Mircea Damian: „București“ (Editura Fundațiilor Regale.)

Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II“ a luat inițiativa unor cărți de reportaj asupra celor mai însemnate orașe din țară. Capitala i-a revenit d-lui Mircea Damian, care o cunoaște sub cele mai variate aspecte ale sale. „București“ e o carte de suferință până la lacrimi, dar și de îndestulare până la risipă. O carte în care palatul suferă umilire din partea unei maghernițe de lângă el, iar aceasta — umbra palatului. Toată viața trepidantă a capitalei se găsește închisă în acest roman-reportaj. Nu cunoșc alte capitale, dar cred că nici una din ele nu prezintă un peisaj mai variat la fiecare pas, ca Bucureștii. E un amestec în capitala noastră de orientalism colorat și cu nu știu ce notă simplă, sălbatecă, — și de occidentalism doct, pretențios. D. Mircea Damian, cu limpezimea de stil care îl caracterizează, a scos în evidență tot ce este mai caracteristic într'un atât de pitoresc peisaj. Străzi principale și luminate ferice, — au lângă ele pagini cu cine știe ce stradele înfundate, strâmbe și murdare. O întreagă istorie este rețeaua încurcată a străzilor, în care cad pradă atât de des pietenii. Îmi aduc aminte că în anul întâi de Universitate stăteam în cartierul Gării de Nord. Și cum mi se părea că drumul pe care mersesem până atunci era prea lung, m'am gândit să-l scurtez. Când colo, în loc să ajung la Universitate, — am nimerit tocmai la Cotroceni, în dreptul Palatului Regal. . . Peisagiului natural ce se schimbă la fiecare pas, îi urmează un peisaj sufletesc tot atât de schimbăcios. Sunt descriși în „Bucureștii“ d-lui Mircea Damian, tot soiul de oameni, dela deputatul și ministrul care-și pierde capul în fața unei femei, — până la olteanul viclean și gureș, surprins de boer în patul din bucătărie al servitoarei. Apoi, viața de noapte, desfrânată până la delir, cu tineri spilcuiți și fete ușurate fugite din casa părintească; cu provinciali încurcați cu curvele la hoteluri; cu hoți, sinucigași și haimanele. Dacă viața se prezintă sub atât de diferite forme, tot așa și moartea. Și o înmormântare săracă doare grozav la d. Mircea Damian. Doare și apasă pe suflet, ca cerul însângerat al

unui apus de toamnă fârzie, pe gratiile unei celule. . . În București femeile par o tiranie, par o plagă pe capul bărbaților. Și sunt multe femei în Cetate. După cum spune d. Mircea Damian: „foarte rar și se întâmplă să vezi doi bărbați cu o femeie; dar vezi la fiecare pas, trei femei cu un bărbat“. . . Viața artistică a Bucureștilor o găsim la Capșa, unde se strâng boemii la șvarțuri în fum dens de țigare, în aerul acela care-i numai vis, numai iluzie. Câte mâini „celebre“ n'au poposit pe mesele dela Capșa? . . . Apoi, cenaclurilor literare câți nu le-au deschis ușa și câți n'au dat mâna cu d. Lovinescu? . . . Iubesc și eu Bucureștii, mult. Iar când va fi să-l părăsesc, la plecarea trenului, am să deschid cartea d-lui Mircea Damian, și-am să citesc în gura mare s'audă toți trecătorii:

„București, București!

Când plec de lângă tine, când plec din tine, pentru o zi sau pentru o lună, mă uit îndărăt pe ferestra vagonului, mă uit îndărăt mereu să-ți văd turnurile și luminile, să-ți fac semne cu batista și cu mâna. Și întotdeauna simt un gol în mine, un pustiu, o lipsă pe care n'o poate umple nimic, o lipsă adâncă și mare și grea. . .

„București, București!“

Petre Pascu

„Fard“, roman de Ioan Massoff. Editura „Naționala Ciornei“. Colecția „Rosidor“.

Cartea dlui Ioan Massoff e o privire în trecutul nu prea îndepărtat, desprins din lumea teatrelor. Cunoșcător al acestei lumi, autorul a reușit să ne dea în „Fard“ frânturi de viață, de-un accent plin de tragism; plasându-și eroii în situații total neverosimile, omului modelat după calapodul comun tuturor.

Soții Merișan, ambii actori ai Teatrului Național, transpun și în cadrul căminului viața mincinoasă de pe scenă. Infidelitatea pornind mai întâi din partea Mariorei Merișan, după restabilirea situației, aceeași infidelitate poartă pe Radu Merișan pe drumuri streine de cămin. Radu, neavând calitățile unui artist, care să știe parveni, începe să se creadă persecutat de superiori, sfârșind prin a-și da demisia dela T. N., în timp ce

soția sa, nu numai că rămâne, dar continuă să urce cele mai avansate trepte ale gloriei artistice. Marioara Merișan devine metresa unui oarecare autor dramatic Al. Manolescu-Argeș (?), însă Radu a ajuns la convingerea, că scenele de gelozie nu și mai au nici un rost; viața fiind și ea un teatru. Imaginându-și o glorie în provincie, se angajează într'un teatru dincolo de Capitală, (bănuim, după evenimente, că-i vorba de teatrul dela Craiova) unde nu poate ajunge mai mult decât ceiace fusese în ansamblul Teatrului Național din București. Soții Merișan, continuă să rămână căsătoriți, viața lor fiind însă streină de-orice fel de cămin.

În cadrul acestui subiect, autorul țese intrigi specifice lumii teatrului, amintind și numele unor artiști consacrați. „Fard“, așa cum ni l redă d. I. Massoff, este o carte de situații și medii, pricepute numai de cei în curent cu teatrul într'o măsură avansată. Pentru restul cetitorilor, rămâne ceiace ce se chiamă roman.

„Nastratin și timpul său“, roman de d. Sergiu Dan și Romulus Dianu. Editura „Națională-Ciornei“.

Este vorba de viața romanțată a lui Anton Pan, publicată în primă ediție, sub titlul „Viața minunată a lui Anton Pan“. Autorii cărții justifică în noua prefață a romanului, titlulara de azi, numele de Nastratin susținând că s'ar preta mai bine, omului descris în carte.

Având în vedere că majoritatea materialului întrebuițat la compunerea cărții aparține lingvisticeii eroului, justificarea dlor Sergiu Dan și Romulus Dianu își are rostul. Cadrul evocării figurii acestui minunat povestitor, este un merit al autorilor, „Nastratin și timpul său“, plasându se cum este și firesc în rândul cărților de pitoresc național.

„Pământul ispitelor“: roman de B. Iordan Adevărul.

Dacă altcineva ar fi scris romanul „Pământul ispitelor“, al cărui autor este numai d. B. Iordan, de sigur că trâmbițele critice ar fi fost auzite în toate colțurile țării și trâmbițarea ar fi răsunat cu atât mai prelung, cu cât autorul ar fi fost socotit, că ocupă primele planuri în literatura noastră. Cum autorul însă, este cunoscut prea puțin din cele două cărți: „Normaliștii“ și „Vitrina cu păpuși de porțelan“, ambele apărute în „editura autorului“, critica a rămas aproape mută, față de cele 355 pagini așternute în cartea lui ultimă, „Pământul ispitelor“.

Să nu se înțeleagă prin cele spuse mai sus, că avem pentru romanul dlui B. Iordan o admirație fără nici un fel de umbră! De loc.

„Pământul ispitelor“ rămâne o carte bună și cu unele retușeri de expresii, pe care nu le-am întâlnit încă la țaranul român, ar putea câștiga și mai mult.

Subiectul acestei cărți este vast și autorul simțindu-i proporția reală, s'a mulțumit să l schițeze numai, stăruind în în descrieri și povestiri de

fapte, dincolo de firul romanului, în credința că poate salva ceia ce simțea că un poate realiza.

Romanul dlui B. Iordan este clădită pe două planuri: Jorăni, comună din Județul Covurlui și Palamarovca, tot o comună, nu departe de Ismail.

Eroii rămân aceiași — familia țaranului Manole David, — țaran resemnat și incapabil de emoții prea întârziate. În prima parte a romanului, d. B. Iordan își conturează accentuat eroii; fapt pe care l neglijează în partea doua, furat fiind de situații neprevăzute poate, cu excepția Marioarei, care în ultima parte se numește Fenea, ambele descrie gingaș și cu mult temperament feminin. Personajul care copleșește aproape întreg romanul, rămâne Cuzma Plavov, primarul Palamarovcâi și prea puțin acel umil Petre Ciudin, unul dintre miile de „martiri ai neamului“, care, pentru înțelegerea dlui B. Iordan ar fi meritat o mai accentuată atenție. Invățătorul Petre Ciudin, singurul idealist iremediabil din cartea dlui Iordan, este întâlnit în situații momentane, totdeauna în conflict cu autoritatea, din care cauză tot ce încearcă să clădească, se prăbușește. Va fi și aceasta un fel realitate, dar brazda moralului din roman, întrerupându-se în chip neașteptat, întreaga deslegare a finalului, înfășurată de-un optimism complet, nu și mai are înțelesul.

Autorul însă, din informațiunile pe cari le avem, a scris romanul după un calapod impus și atunci îl scutim de felul de tratare al subiectului.

Editarea dlui B. Iordan de-o editură de marca „Adevărul“-ui, au dat acestui nou autor, posibilități de victorii mari în arta scrisului. Rămâne de întrebat dacă numele consacrate în acest gen de scris îl vor accepta și dacă vigilenta noastră critică literară, îl va admite.

Bănuim că autorul e stabilit prea departe de cetatea Bucureștilor, unde pentru a însemna ceva, urmează să fii sau simplu lingău — cu sau fără talent —; sau să i pompezi dela distanță ceva, care acolo nu se chiamă „bani“.

Cunoaștem prea multe cazuri, pentru a crede că ne înșelăm în afirmația de mai sus.

(a n.)

„Idolii de lut“ roman de d. Mihail Șerban. Editura „Cartea Românească“ București.

Debutantul în roman, d. Mihail Șerban, ne reamintește prin acțiunea cărții sale „Idolii de lut“, de scrisul aceluia care ne-a desfătat adolescența: d. Brătescu Voinești. În paginile acestei cărți, autorul duce paralel două acțiuni: aceia a ștregarilor, din „casa cu stafii“ și o alta, care se va înfăptui, după ce cartea se va închide; aceia a profoserului Sava și Coca Brânduș-Nicolau.

Eroul primei acțiuni este Mango, un „Nicușor“, complicat prin însăși întinderea romanului; dincolo desprinzându-se admirabil figura profesorului Sava Savel, în care se întrevede o bună parte din sufletul autorului.

Subiectul cărții dlui M. Șerban, ne este cunoscut tuturor, dacă dăm frâu amintirilor spre anii copilăriei. Fiecare din noi, am avut casa

noastră cu stafii, și toți știam să fim atunci ecorurile întâmplărilor cu situații complicate, în rândul familiilor streine de noi.

Meritul mare al dlui Mihai Șerban este acela de-a fi creiat dintr'un subiect trist o acțiune optimistă. Dramaticul cu desnodământ de tragedie a fost ocolit pe cât posibil, în toate cele aproape 300 de pagini; cetitorul fiind nevoit să plângă pe-o singură filă, care închide în ea, sfârșitul lui Vică. Restul personagiilor poartă cu ele accentele vieții predestinate și acțiunea se încheie într'o apoteoză de optimism. Titlul romanului l'ar explica — în parte — rămășițele trecutului descoperite de Andrei pe-o movilă din satul lui, nouă ni se pare însă stingher ales. Chiar dacă am căuta simbolul titlului, îl vedem neprecis, fapt care nu scade nimic din valoarea romanului. „Idolii de lut“, rămâne o carte frumos scrisă și mai ales sinceră.

„Sângele“, roman de Dan Petrașincu. Editura „Adevărul“.

Cetind romanul dlui Dan Petrașincu, ne-a venit în minte rezultatul concursului, premiului Teghirighiol-Movilă, din primăvara anului 1933, când d. Camil Baltazar, mi se pare, spunea că pe planul al doilea au mai fost aflate două romane; „Frământările dlui Alexandru“ și „Un doilea Rascolnicoff“. Autorul romanului „Frământările dlui Alexandru“ ne era cunoscut și acest roman se află predat azi unei edituri bucureștene; nu știam însă cine putea fi autorul celui de-al doilea Rascolnicoff! Odată cu publicarea rezultatului concursului, de care vorbeam mai sus, am așteptat apariția romanelor anunțate, pe „primul plan“ cetindu-le pe toate cele publicate până în prezent. Mărturisim cinstit, că nici unul nu ne-a plăcut atât ca „Sângele“, dlui Dan Petrașincu, pe care-l bănuim identic cu acel „Al doilea Rascolnicoff!“

Și trebuie să fie așa, deoarece acțiunea din „Sângele“, ne prezintă un exemplar de construcție Dostoievski, atât prin caracteristica eroului Martin Stroici, cât și prin atmosfera romanului; însuși tata eroului — acel Vasile Stroici — fiind de-aproape înrudit cu bejivul Marmeladoff. Ba ceva mai mult, chiar Ana Stroici, nu-i cu nimic inferioară soției lui Marmeladoff. O altă latură a romanului dlui Dan Petrașincu, care ne îndreptățește a-l încadra în sistemul Dostoievski, este acel faimos capitol „Leanca Epileptica și Cazul Boteanu“; capitol care întregeste și desleagă tot odată acțiunea cărții dlui Petrașincu.

Autorul tratează mult discutatul caz al eredității, în care de cele mai multe ori urmașii plătesc păcatele părinților. Felul în care dsa a conceput cartea, ni-l înfățișează drept cel mai bine pregătit scriitor în acest gen de literatură.

Pentru a ne justifica afirmația, ne permitem a publica mai jos un fragment de felul cum gândeste și acționează Martin Stroici:

„Gesticula acum depărtat de fereastră. Apoi făcu, și tăcerea se coborî ca o plasă grea. Uită de bătrână. Privea în jur distrat. Deodată auzi iar acel țâcănit straniu în colțul de după biblio-

tecă. Ca și atunci, pornea încetitor, cu acelaș răsunet sec de ac împuns într'o scândură uscată, cu acelaș ritm metalic, mai repede și mai tare și după ce ajunge la un apogeu de intensitate, scobora până la neauz. Lui Martin Stroici țâcănitura asta nu-i mai făcu rău. I se părea chiar familiară, ca făcând parte intimă din existența lui. Deaceea zâmbi și-și așinti urechea mai atent. Tăcănitura începea iar lent, mai tare; se oprea. Peste puțin i se păru că nu e numai o țâcănitură ci două. S'au înmulțit? Nu avea nime lămurită existenței lor, dar vorbea cu ele ca de niște ființe enigmatice. — Două să fie? Ascultă și mai atent. — Ei, comedie. Acum parcă sunt trei! Intr'adevăr, cum se termina una, începea alta și apoi a treia în unison cu întâia...“

Cetitorul își poate da perfect de bine seama, că eroul dlui Petrașincu știe să gândească, făcând un întreg proces al gândului. Cartea este scrisă curgător, deși subiectul pare că nu s'ar preta la un astfel de stil. Aici intervine talentul autorului însă, care se precizează din ce în ce mai mult, iar atunci când cartea se închide, acest talent apare în conturu-i bine definit, ca al nimănui altuia dintre scriitorii tinerei generații. (a. n.)

Emil Botiș: „Le contentieux administratif des travaux publics“, Paris, 1934.

Teza de doctorat a dlui Emil Botiș, reținută de Facultatea de drept din Paris și prefațată de dl prof. Achille Mestre, deschide largi orizonturi asupra regimului juridic al lucrărilor publice din țara noastră. Pe când în Franța, datorită separațiunii absolute a justiției administrative de tribunalet ordinare, s'a creat în materie de lucrări publice un contencios administrativ special, la noi predomină încă, în soluționarea litigiilor din acest domeniu, arbitrajul.

Scopul lucrării dlui Botiș este acela de a trezi interesul doctrinei și atențiunea legiuitorului român asupra hibridității acestei construcțiuni juridice, care trebuie să dispară din dreptul nostru public intern.

Nicolae Gh. Dragomir: „Răspunderea Statului de daune“, București, 1935.

Studiind, cu competență și curaj, toate aspectele sub cari se poate prezenta răspunderea de daune a statului, dl Dragomir analizează și expune soluțiile problemelor juridice, cari se pun în această materie.

Cartea Dlui Dragomir, prefațată de dl Eugen Petit, consilier la Inalta Curte de Casație, este de un real folos pentru cercetătorii dreptului.

Menționăm, că dl Dragomir este autorul unui interesant studiu, intitulat: „Lupta economică între state“, care face parte dintr'o vastă lucrare ce va apare sub titlul: „Codul internațional al schimbului și pace între popoare“.

— În curând va apare: „Codul pașapoartelor“ adnotat de dnii Romul Orezeanu, primul președinte al Tribunalului Arad și Nicolae Măndru, judecător-președinte. (o. l.)

REVISTE

„**Libertatea**“ No. 7. Iată o revistă despre care cetim adeseori numai aprobări unanime, fiind una dintre cele mai mari și documentate din câte avem, dar și revista pe care noi înșine o așteptăm și cetim cu nerăbdare.

De data aceasta „**Libertatea**“ apare cu paginile indoliolate — pierzându-și pe unul dintre cei mai străluciți colaboratori: e. D. Anghel Din pagnegiricul dlui prof. George Strat subliniem aceste cuvinte despre ilustrul defunct:

„După o viață de muncă și sbucium, în care C. Anghel în posturile de înaltă răspundere prin care a trecut, a risipit fără cruțare o inteligență din cele mai fine și înzestrate, un spirit de abnegație și de cele mai multe ori un curaj civic de cea mai înaltă semnificație morală, prietenul în fața căruia ne închinăm cu emoție pleacă dintre noi liniștit, ca unul ce și a împlinit chemarea, ca unul ce poate aștepta cu încredere și seninătate judecata oamenilor și a lui Dumnezeu. C. Anghel poate să se înfățișeze fără grije înfricoșatului jude, căci sufletul său n'a cunoscut nici o scădere, inima lui n'a bătut decât pentru frumos, dreptate și adevăr, pe care le-a servit din toate puterile sale, căci viața sa a fost cristalină ca unda isvorului o fost pură și exemplară . . .”
C. D. Anghel era fratele poetului D. Anghel. (i. pg.)

„**Viața Basarabiei**“. An IV. No. 3. Revista din capitala Basarabiei ne-a mai prilejuit încrustări în această rubrică. A fost între „**Hotarul**“ și „**Viața Basarabiei**“ o înțelegere dela frate la frate, așa cum ne-am dori-o cât mai larg în

sufletele tuturor. Pe directorul revistei, d. Pan Halippa, îl știam din anii primelor noastre victorii naționale, ce ne-au dus în granițele unei Românie întregite și numai atât. Când i-am întâlnit numele pe coperta unei reviste provinciale ni l-am apropiat și mai mult de sufletul nostru, cu tot ce aducea în paginile revistei „**Viața Basarabiei**“.

Vorbim din nou de „**surata**“, dela Chișinău, pentru a'i evidenția încă odată menirea pe care o are în provincia dintre Prut și Nistru. Se prea poate ca pentru alte publicații viața acestei provincii să nu interesează și e și logic: basarabeanului i s'a pătruns până în cele mai ascunse buzunare, dar nimeni n'a încercat să'i pătrundă în suflet.

Redactorii „**suratei**“, dela Chișinău și-au luat sarcina deslegării unei probleme, socotite prea complicată minților frivole de azi. În slujba aceleiași sarcini, în ultimul număr, pledează d. V. Luțcan despre „**Mistica basarabeană**“.

D. Vladimir M. Negrea, se ocupă în continuare de „**Individualism și socialism**“, iar d. N. D. Costenco scrie frumos „**Alături de credință**“, în legătură tot cu necazurile românilor dintre Prut și Nistru. Tot dsa publică un fragment de roman, din paginile căruia se întrezăre multă vibrație de suflet. Partea beletristică e scrisă de dnii: Pan Halippa, Al. Ceapă, Al. Boldur, V. Luțcan, Teodor Vicol, Tony Luțcan și Elena Vasiliu-Hasnaș. Amintiri și reflexii din epoca revoluției ruse, publică d. Al. Boldur. Cronică, bogată și variată.

(a. n.)

INSEMNĂRI

Noul președinte al „S. S. R.“-ului a fost ales d. N. M. Condeescu, calitatea de vicepreședinte revenind dlui Ion Marin Sadoveanu. Complectarea comitetului s'a făcut cu următorii scriitori: N. I. Herescu, secretar; Victor Ion Popa-bibliotecar; V. Voiculescu și Tudor Vianu, cen-zori; I. Gr. Periețeanu, George Gregorian, Corneliu Moldoveanu, Al. O. Teodoreanu, Ion Pilat, și Mircea Eliade, membrii.

Din felul compunerii noului comitet, s'ar părea că în cetatea culturii românești, a-nceput să fie un fel de aeresire. După cum bine se știe, contra vechiului comitet s'au adus unele acuzații de-o gravitate excepțională, în special asupra mânuirii fondurilor soc. Va încerca, sau mai bine zis, va putea actualul comitet să discute și să ia măsuri, contra celor vizați în această direcție!? Mărturisim cinstit, că nu credem. La „S. S. R.“

s'a guvernât și se știe bine că nici un guvern n'a îndrăsnit să tragă la răspundere guvernul căzut, pentru ilegalitățile pe cari proaspeții guvernări le aruncau în sarcina celor plecați.

Luând act de noua alegere, să ne mulțumim cu speranța, că cel puțin de aici înainte, se va întrona la „S. S. R.“ o gospodărie adevărată.

Tenorul Nicoară Sasu. Unume nou, pentru cei streini de viața Aradului, care nu peste multă vreme va fi cunoscut de ntreața țară. Fiu al acestui ținut, ca și marele Sabin Drăgoi, incorporat în viața muzicală a Banatului, Nicoară Sasu e menit să devină cel mai fidel interpret al ariilor de operă, cu accentuat ecou în toate straturile sociale. Il amintim cetitorilor, în spațiul unei „insemnări“ fugare, pentru a ni-l revendica numai nouă atunci când se va urca în vârful piramidei ce-i stă în față.

(a. n.)

NOTE

Despre oamenii cu puterea lor de sacrificiu ai vremurilor crepusculare și de precipitare în spre viață nouă, ne vorbește cu glas de înțelept P. S. Sa Episcopul Roman Ciorogariu, în broșura sa asupra câtorva publicațiuni: *Speranța* (1872), *Biserica și Școala* (1887) și *Tribuna* (1884-1912). Cuvinte diamantine pietruesc durabile cărări printre lucrurile de ieri, dinspre inimile și elanul, al căror efort se concretiza în ordinea înfăptuirilor poate mai modest dar cu semnificație morală infinit mai de preț, decât pot da azi atâtea exerciții de stil și de ambiții cari își caută culcuș sub mantia intereselor de neam.

Și nu-i lipsit de înțeles sub acest raport cât și pentru felul în care ne am grăbit să dăm la o parte energiile atât de vii ale acestor vremuri, dacă prezentăm aci două destine ce își urmează printre noi drumul de zădărnicie.

În zilele în cari trăim o resurrecție a sentimentului național, — și până la urmă vom vedea cu ce foloase — în puține locuri vedem amintit numele cuiva care prin cea ce a dat acum douăzeci și cinci de ani în al său „*Naționalism sau democrație*” a codificat, profetic și vizionar, percepțiile cari circulă azi pe linia practică a realizării. Aurel C. Popovici, continuă exilul său tumular, pentru beneficiul câtorva...

Iar un deslin viu de durere și tot pe atât de încercuit în nedreptate, din graba atâtor de a se urca pe sine în fruntea trebuirilor, este acel al condeiului subtil, de fulguri ideale și cu rezonanțe cronicărești, al lui Ion Montani, care nu s-a putut utiliza pe potriva forțelor sale și care se irosește în larma contemporană, în luciri de păun cu penele întoarse în colb de ulițe.

Risipirea unor energii de asemenea calitate, ca și repudierea valorilor din trecut, rămâne marea pierdere a vremurilor de aci, în care la festin, sub zodie de noroc, se adună numai huetul răgușit al ignoranței și al îndrăznelii.

Peste cerul înstelat de vise al lui Panait Istrati tăcerea iremediabilă a nopții s'a întins mult mai curând decât ar fi trebuit. Sufletul acesta sbuciumat, — care venea cu talentul său atât de târziu și din adâncuri așa de îndepărtate spre a frânge teoriile doctorale și regulele de catedră asupra creației, demonstrând din nou că peste orice nedreptate și rătăcire, deasupra oricărei norme de laborator, singura lege vie a creației este aceea a inimei care arde în flăcări de răstigniri, — nu a dat măsura întreagă a înfăptuirilor sale.

După atâtea ispitiri către lumini de orizont îndepărtat în utopie, abia acum i se lămurea într-un colț de inimă realitatea românească, a cărei mizerie cu îndestulă omenie numai un condei românesc poate să o cuprindă. El venea tocmai în ceasurile de supremă deslegare — simbolică revelație — cu porunca sângelui și a pământului, către aceste realități, a căror lege se limpezea în el treaptă cu treaptă, urcuș spre adevărul cel mare, cel adevărat al vieții de pe aceste întinderi. Și cu încheerea astfel a hălăduirii lui, rămâne nespuse tocmai credința vie, durabilă, pe care după ce aruncase dela sine orice rătăcire efemeră, o intercepă cu antene de vizionar, și se pregătea: să o așeze la temelia activității sale de viitor, ca pe-o reconciliere necesară și definitivă cu ai săi.

Și chiar din ceeace s'a vorbit și scris la căpătâiul lui, străin, academic, și-patern, despre acest uzurpator de ceruri și de zări, și numai din aceasta, se vedește că la contemporani avea încă nevoie de vad către inimi.

Dar că dela „*Pescuitorul de bureți*”, întâia sa povestire cu care și-a dăruit neamul, destinul lui Panait Istrati a fost întâmpinat cu lauri deopotrivă și cu spini, încă este adevărat. Hulit și urcat în slavă, temut și adorat, fiindcă el însuși a iubit și urât intens, modestul vagabond dela Brăila a răscolit și chemat la răfuială vremea sa, care i-a împărțit cu măsură egală, purpura și pelinul.

Abia de-acum valurile din juru-i se vor ostoi, spre a lăsa liber chipul lui, pentru cei umili și în suferință, aceia cari singuri l-au iubit fără rezerve, cu adevărat, și cari au pierdut în el, un prieten puternic, un aliat de calitate.

O lucrare interesantă pus sub tipar dl maior Nicolae Popoviciu, rezumând munca dsale de douăzeci de ani în domeniul atât de rar atacat al caracterologiei. Dl Profesor G. Marinescu savantul nostru neurolog prefațează lucrarea cu o seamă de considerațiuni științifice de mare valoare, asupra acestei discipline care forțează stăruitor porțile academice ale disciplinelor cu drepturi vechi de cetate în ordinea ierarhică a științelor cari au ca bază constituția umană.

Opera dlui N. Popovici, va cuprinde peste 300 pagini, și va prezenta o serie de date și de teste inedite în domeniul abordat de dsa cu mult curaj și tenacitate.

Pentru cultura și spiritul francez, cât și pentru strângerea relațiilor politice și de inimă cu Franța, își propune să lucreze asociația „*Amicii Franței*”, a cărei grupare aci la Arad a inaugurat recent o mișcare serioasă în acest sens. Un mănunchiu de intelectuali din toate profesiunile, promite să grăbească difuziunea pe aceste plaiuri a capodoperelor franceze și a valorilor de circulație universală ale civilizației depemalurile Senei. Inițiativa vine la timp spre a întregi fizionomia culturală a ținuturilor noastre cu aportul de gust, armonie și claritate pe cari le însumă geniul francez, concurând astfel cu succes, masivitatea unor pedestri și cu spade grele ale germanismului, atât de acasă între zidurile de aci, printre cei de alt neam.

Vom urmări și susține cu interes această acțiune, care adâncită în făgașuri firești, promite să constituie un tonic fortifiant pentru acei cari caută puncte de orientare și în afară, pentru plăpânda mișcare culturală autohtonă.

(t. v.)

Cărți primite:

Istoricul Cohortei „General Berthelot“ Arad.

„Simfuri rătăcite“ de Ștefan Zweig editura Ciornei

„Impasul“ de Somset Maugham editura Ciornei

„Vânătorii Dragostei“ de Thoma Mann editura Ciornei.

„Ioana“ de Anton Holban editura Pantheon Brad.

„Destine Omenești“ de André Malraux editura Pantheon Brad.

„Sângele“, roman de Dan Petrașincu, editura Adevărul.

„Povestea vieții mele“ de Regina Maria a României — Vol. II. Editura Adevărul.

„Idoli de lut“, roman de Mihail Șerban, editura Cartea Românească.

„Ghiare“, roman de Remus Dumitrașcu, editura Cartea Românească.

„Viața pietrelor“, poeme de C. Argintaru, editura Hyperion.

„Răspunderea Statului de daune“, studiu juridic de Nicolae Gh. Dragomir.

Un filosof al istoriei: „Al. Xenopol“, studiu de Licu Pop.

Reviste:

Litere an. III No. 18—19 Martie April, București. — Gazeta Orșovei No. 434 an. X, Orșova. — Blajul an. II No 2 și 3 Februarie-Martie Blaj. — Vestul ziar an IV Timișoara, săptămânal — Satul an. V No. 53 Aprilie București. — Școala Vremii an VI No 3 Martie Arad. — Pământul an. IV No. 97, Aprilie Călărași. — Athenium an. I No 2 Martie-Aprilie, Iași. — Scânteia an. VI Gherla, Februarie-Martie No. 2—3. — Atitudinea ziar an II No 6 București — Viața Literară No. 169 5-25 Aprilie, București. — Luceafărul an. I No. 4 Aprilie, Timișoara — Fruncea an. II No. 15, Timișoara. — Lumină din lumină an. II Februarie-Martie No. 2—3 Timișsara. — Gazeta Cărților an. IV No 15-16 Martie, Ploești. — Libertatea an. III No. 7 Aprilie, București. — Gazeta Antireviziționistă an. II No. 7, Arad. — Viața Basarabiei an. IV No. 4, Chișinău. — Plaiuri săcelene, fiecele jud. Brașov. — Copilul No. 2 revista școlară, dir. I. Blăgăilă Arad. — Vraja Mării, an. I. No. 8, Constanța. — Gândul Vremii, an III No. 4. Ogorul an II No 19. — Frize, an II No. 3 — Femeia satelor, an I No 2. — Stropi de rouă, an. I. No. 1—3, Valea-Lungă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LEI 10.—

CONCORDIA
INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURĂ
S. A ARAD